

სამხედრო აგრესიის მასშტაბი

სულ საქართველოს წინააღმდეგ განხორციელებულ აგრესიაში მონაწილეობა მიიღო:

- 40 000-ზე მეტმა რუსმა სამხედრო მოსამსახურემ;
- 3 000 ერთეულზე მეტმა ჯავშანტექნიკამ;
- 2 500 ერთეულზე მეტმა სამხედრო ავტომობილმა.

საქართველოს ხელისუფლების ინფორმაციით, 8 აგვისტოდან მოყოლებული, რუსულმა ავიაციამ საქართველოს ტერიტორიაზე კონფლიქტის ზონის გარეთ დაბომბა 32 სამოქალაქო და სამხედრო ობიექტი. ზიანი მიადგა ინფრასტრუქტურას და დაშავდა უამრავი მშვიდობიანი მოქალაქე⁸⁹.

დაბომბვის დროს რუსული ძალები იყენებდნენ შშ-26 „ისკანდერის“ ტიპის ჭურვებს, რომლებითაც დაიბომბა ბაქო-სუფსის ნავთობსადენი⁹⁰. ფოთი და გორი დაიბომბა შშ-21 „ტოჩკა უ“ ტიპის ჭურვებით. გორის მიმდებარე ტერიტორიებზე რუსეთის ჯარები იყენებდნენ „ურაგანი“-ს ტიპის ჭურვებს. გორში, რუისსა და შინდისში მათ გამოიყენეს კასეტური ბომბები.

რუსეთის ფედერაციის შეიარაღებულმა ძალებმა დაიკავეს კონფლიქტის ზონის გარეთ მდებარე შემდეგი დასახლებული პუნქტები: ქალაქები – ზუგდიდი და სენაკი, სოფლები – ბელოთი, შინდისი, ხაიში, განმუხური, ატოცი, ფახულანი, მეჯვრისხევი, რუისი და წვერი.

15-16 აგვისტოს რუსული სამხედრო ავიაციის მიზანმიმართულმა რეიდებმა საქართველოს ტყეებში ხანძრის რამდენიმე კერა წარმოშვა. ათასამდე ჰექტარის უნიკალური ტყის მასივი განადგურდა ბორჯომის ხეობაში, ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნულ პარკსა და ატენის ხეობაში.

მსხვერპლი

შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით, სულ გარდაიცვალა 413 ადამიანი, მათგან 166 სამხედრო, 16 პოლიციელი და 220 სამოქალაქო პირი. დაჭრილების რაოდენობამ 2234-ს მიაღწია.

ჟურნალისტები

კონფლიქტის დროს რუსეთის ფედერაციის შეიარაღებული ძალების სამხედრო შეტევის შედეგად 3 ჟურნალისტი გარდაიცვალა (აქედან 1 უცხოელი, 2 ქართველი), 6 კი დაიჭრა

⁸⁹ იხ. საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის მიერ წარმოდგენილი პრეზენტაცია, URL: http://81.95.174.252/index.php?lang_id=GEO&sec_id=1322&info_id=21527

⁹⁰ Saakashvili Says Russia Hit Pipeline; BP Unaware, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=19066&search=cluster%20bombs>

(აქედან 3 უცხოელი, 3 ქართველი). ჟურნალისტებზე ხორციელდებოდა თავდასხმები: რუსმა და ოსმა ოკუპანტებმა დააკავეს 10 ჟურნალისტი (აქედან 8 უცხოელი, 2 ქართველი), თავს დაესხნენ 3 ჟურნალისტს (აქედან 2 უცხოელი, 1 ქართველი) და გაქურდეს 12 უცხოელი ჟურნალისტი.

იძულებით გადაადგილებული პირები

8 ოქტომბერს საქართველოს სამოქალაქო რეესტრის ეროვნულმა სააგენტომ 131 169 იძულებით გადაადგილებული პირი აღრიცხა. ამ ადამიანებმა რუსეთის ფედერაციის შეიარაღებული ძალების შემოჭრის, დაბომბვის და ძარცვის შედეგად დაკარგეს საცხოვრებელი სახლები⁹¹. გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისრის (*United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)*) 12 სექტემბრის მონაცემებით, რუსეთ-საქართველოს კონფლიქტის შედეგად სულ 192 000 დევნილი აღირიცხა, მათგან 127 000 საქართველოს ტერიტორიაზეა, 30 000 ცხინვალის რეგიონის ტერიტორიაზე რჩება, ხოლო დანარჩენი 35 000 ჩრდილოეთ ოსეთში გადავიდა⁹². 27 ოქტომბრისთვის მათი ნაწილი, 32 570 დევნილი, კვლავ ვერ ახერხებდა სახლებში დაბრუნებას.

ეთნიკური წმენდისა და ძალადობის ფაქტები

მას შემდეგ, რაც რუსეთის ფედერაციამ საქართველოს ტერიტორიების ოკუპაცია მოახდინა, საერთაშორისო ორგანიზაციებმა და მასშედიამ დაადასტურეს საქართველოს ტერიტორიაზე, კერძოდ, ცხინვალის, გორის, ქარელის რაიონებში და კოდორის ხეობაში ეთნიკური წმენდის, აგრეთვე ადამიანის უფლებების უხეში დარღვევის და ძალადობის ფაქტები. რუსი და ოსი სამხედროები მასობრივად წვავენ და ანადგურებდნენ ქართულ სოფლებს, ძარცვავდნენ და აყაჩაღებდნენ ქართულ მოსახლეობას.

დე-ფაქტო რეჟიმის წარმომადგენლების განცხადებები

დე-ფაქტო რეჟიმის წარმომადგენლები არ მალავდნენ სოფლებიდან ქართველი მოსახლეობის მასობრივად განდევნის სურვილს, რასაც ადასტურებს ქვემოთ მოყვანილი განცხადებები:

- ქართული სოფლების განადგურების ფაქტი თვითონ დე-ფაქტო რეჟიმის ლიდერმა, *ედუარდ კოკოიტმა* დაადასტურა გაზეთ „კომერსანტისთვის“ 15 აგვისტოს მიცემულ ინტერვიუში. მან აღნიშნა, რომ ქართველი მოსახლეობის ეთნიკური წმენდა მიზნად ისახავს ქართველების გამევეებას ცხინვალის რეგიონიდან⁹³. 15.08.2008
- დე-ფაქტო რეჟიმის მთავრობის „საპარლამენტო მდივანმა“, *ზნაურ გასიევმა* კი გაზეთ „კომსომოლსკაია პრავდასთან“ საუბრისას განაცხადა, რომ „ჩვენ დავწვავთ

⁹¹ *Georgian Villages in South Ossetia Burnt, Looted*, URL: <http://hrw.org/english/docs/2008/08/13/georgi19607.htm>

⁹² *Revised figures push number of Georgia displaced up to 192,000*, URL: <http://www.unhcr.org/georgia.html?page=news&id=48ca8d804>

⁹³ Interview with the South Ossetian Separatist leader Eduard Kokoity with Russian newspaper “Kommersant” from 15.08.08; No144, URL:

<http://www.kommersant.ru/doc.aspx?fromsearch=ef093ba1b27541da85765d73596075da&docsid=101783> and Interview with the Speaker of South Ossetia Separatist parliament Znaur Gasiev with newspaper “Kommisomolskaia Pravda” from 22.08.08, URL: <http://kp.ru/daily/24150/366813>

ყველა სახლს“, და რომ ისინი ყველაფერს გააკეთებენ იმისთვის, რომ ქართველები არ დაბრუნდნენ ცხინვალში. 22.08.2008

საერთაშორისო უფლებადაცვითი ორგანიზაცია *Human Rights Watch-ის* () წარმომადგენლები პირადად შეესწრნენ ცხინვალის რეგიონში ოსური შეიარაღებული ნაწილების მიერ ქართული სოფლების დარბევის, დაწვის და ძარცვის ფაქტებს⁹⁴. ანგარიშში აღწერილია მშვიდობიან მოსახლეობაზე თავდასხმის⁹⁵, მკვლელობის, ძარცვის, ყაჩაღობის, ფაქტები. ამავე ფაქტებზე საუბრობს საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია Amnesty International⁹⁶. რუსული უფლებადაცვითი ორგანიზაცია „მემორიალის“⁹⁷ ანგარიშის მიხედვით, ქართული სოფლების ნაწილი თითქმის სულ დაიწვა და დაზიანდა. *გაეროს UNOSAT-ის* ფოტოებზე ნათლად ჩანს ცხინვალის რეგიონში ეთნიკურად ქართული სოფლების განადგურების ფაქტები⁹⁸.

ვითარება „ბუფერულ ზონებში“

რუსეთის ფედერაციის აგრესია გაცდა აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის ფარგლებს და საქართველოს სხვა ტერიტორიების ოკუპაციაც მოახდინა. საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის მიხედვით, რუსეთი, როგორც კონფლიქტის მონაწილე მხარე, ვალდებულია უზრუნველყოს მოსახლეობის მშვიდობა და უსაფრთხოება მის მიერ ოკუპირებულ ტერიტორიებზე; წინააღმდეგ შემთხვევაში მან პასუხი უნდა აგოს ომის კანონების დარღვევისთვის.

AI მტკიცებით, მას შემდეგ, რაც ოსურმა ბანდ ფორმირებებმა რუსეთის ფედერაციის ჯარების ხელშეწყობით დაანგრიეს ქართული სოფლები კონფლიქტის რეგიონში, გამარცხეს ეთნიკურად ქართველი მოსახლეობა, მათ გადაინაცვლეს კონფლიქტის რეგიონის გარეთ მდებარე სოფლებში, გორის და ქარელის რაიონებში. რუსი სამხედროების მიერ კონტროლირებად „ბუფერულ ზონებში“ მოსახლეობას ეთნიკურ

⁹⁴ *Human Rights Watch: Russia inflating casualty figures*, URL: <http://www.guardian.co.uk/world/2008/aug/14/georgia.russia>

⁹⁵ ახალგორის საავადმყოფოს სამედიცინო პერსონალმა Human Rights Watch-თან საუბრისას განაცხადა, რომ ნოემბრის დასაწყისში საავადმყოფოში ნაცემი და მრავლობითი დაზიანებებით მიიყვანეს სოფელ ყანჩავეთის მკვიდრი, ვინმე თამაზი, რომელიც ძალიან მძიმე მდგომარეობაში იყო. მისი განცხადებით, რამდენიმე შეიარაღებულმა პირმა სცადა მისი ცხვრის მოპარვა. წინააღმდეგობის გაწევის შემდეგ შეიარაღებულმა პირებმა მას სასტიკად სცემეს. დაშავებული საავადმყოფოში გარდაიცვალა.

20 ნოემბერს Human Rights Watch-ის წარმომადგენლები დაესწრნენ გარდაცვლილის დაკრძალვის პროცესს, რომელიც აგრესიულად განწყობილმა, სავარაუდოდ, მთვრალმა სამხედროებმა ჩაშალეს; ისინი იარაღით ემუქრებოდნენ დამკვირვებლებს. ტოკშინა კატეგორიულად მოითხოვს რუსეთის ხელისუფლებისგან მსგავს ფაქტებზე რეაგირებას და მათ აღკვეთას.

Human Rights Watch-თან საუბრისას ახალგორის საავადმყოფოს სამედიცინო პერსონალმა ასევე გაიხსენა ნოემბრის შუა რიცხვებში მომხდარი ფაქტი, როდესაც სოფელ კორინთას მკვიდრი, 83 წლის ილო, მიიყვანეს საავადმყოფოში. მისი განცხადებით, ოთხმა ფორმიანმა პირმა მას მარტო იმიტომ სცემა, რომ პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილის სურათი ეკიდა კედელზე და ამბობდა, რომ სააკაშვილი მისი პრეზიდენტი იყო.

⁹⁶ *Document - Georgia, Russia: Suffering of civilians must stop and abuses must be investigated*, Amnesty International Public Statement, August 14, 2008

URL: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR56/007/2008/en/4dfeef19-6a25-11dd-8e5e-43ea85d15a69/eur560072008eng.html>

⁹⁷ *A Month after the War: Violations of Human Rights and Norms of Humanitarian law in the Conflict Zone in South Ossetia*, Press-release, Memorial“ Human Rights Center September 11, 2008

⁹⁸ იბ. ვეწ-გვერდი URL: <http://unosat.web.cern.ch/unosat/>

ნიადაგზე ძარცვა, თავდასხმა და დაშინება ჩვეულებრივი ამბავი იყო⁹⁹. ევროსაბჭოს ადამიანის უფლებათა კომისრის, ტომას ჰამარბერგის¹⁰⁰ დასკვნით, „ბუფერულ ზონებში“ სიტუაცია კონტროლიდან არის გამოსული, რაც კიდევ უფრო ზრდის იძულებით გადაადგილებულ პირთა რაოდენობას.

Wall Street Journal-ის (WSJ) ჟურნალისტმა მელიკ კაილანმა პირადად ნახა დარბეული სოფლები, ცხედრები და დამწვარი მანქანები, მათ შორის მოინახულა რუსების აგრესიის შედეგად დარბეული და დაზიანებული ნიქოზის ეკლესია¹⁰¹. International Herald Tribune-ს (IHT) ინფორმაციით, სრული დაუსჯელობა სუფევს რუსების მიერ კონტროლირებულ „ბუფერულ ზონებში“. თვალში საცემია მოსახლეობისგან დაცლილი სოფლები; ეთნიკურად ქართველმა მოსახლეობამ თითქმის სულ დატოვა საკუთარი სახლები; არ მუშაობს მაღაზიები, აფთიაქები; ოსი ფორმირებები, რუსი სამხედროების ნებართვით ძარცვავენ და წვავენ ეთნიკურად ქართველი მოსახლეობის სახლებს, – წერს

International Herald Tribune-ის ინფორმაციით რუსი სამხედროები 10 დღის განმავლობაში არ უშვებდნენ ეუთოს და UNHCR-ის დამკვირვებლებს „ბუფერულ ზონებში“, რათა დაემალათ იქ არსებული უკანონობა.

ქართული მოსახლეობის ეთნიკური წმენდის. ადამიანის უფლებების დარღვევის და ღირსების შემლახველი მოპყრობის, ძალადობის მასობრივ ფაქტებს მოწმობს საერთაშორისო მედიის ფართო სპექტრი¹⁰².

AI წარმომადგენლები მიუთითებენ საქართველოს შეიარაღებული ძალების მიერ დაშვებულ ხარვეზებზე განსაკუთრებით განურჩეველ საარტილერიო შეტევასთან დაკავშირებით, რამაც, მათი განცხადებით, მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა ოსი ეროვნების სამოქალაქო მოსახლეობას და ცხინვალს. დაფიქსირებულია ქართული ჯარების მიერ მძევლად ჩაგდების მცდელობის ერთი ფაქტიც. ამავე დროს მოსახლეობის დაკითხვის შედეგად ირკვევა, რომ ქართველი სამხედროები ქალებსა და ბავშვებს სათანადოდ ეპყრობოდნენ.

⁹⁹ *The human cost of war in Georgia*, Amnesty International News, 1 October 2008 URL:

<http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/news/the-human-cost-of-war-in-georgia-20081001>

¹⁰⁰ ადამიანის უფლებათა კომისრის, ტომას ჰამარბერგის ანგარიში ადამიანის უფლებებზე კონფლიქტის ზონებში 100. 08.09.2008, სტრასბურგი (ვლადიკავკაზი, ცხინვალი, გორი, თბილისი და მოსკოვი, 22 – 29 აგვისტო, 2008), URL: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1338365&Site=CommDH&BackColorInternet=FEC65B&BackColorIntranet=FE C65B&BackColorLogged=FFC679>

¹⁰¹ *What the Russians Left In Their Wake in Georgia*, Melik Kaylan The Wall Street Journal, September 24, 2008, URL: <http://online.wsj.com/article/SB122220864672268787.html>

¹⁰² **REUTERS** 01 October 2008; **RADIO FREE EUROPE** 30 September 2008; **THE ECONOMIST** 25 September 2008; **THE WALL STREET JOURNAL** 24 September 2008; **DAILY TELEGRAPH** 15 September 2008; **CHICAGO TRIBUNE** 14 September 2008; **ASSOCIATED PRESS** 14 September 2008; **INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE** 11 September 2008; **REUTERS** 11 September 2008; **THE GUARDIAN** 4 September 2008; **THE NEW YORK TIMES** 2 September 2008; **BBC** 31 August 2008; **ASSOCIATED PRESS** 30 August 2008; **THE NEW YORK TIMES** 30 August 2008; **THE TIMES OF LONDON** 30 August 2008; **ASSOCIATED PRESS** 29 August 2008; **THE TIMES OF LONDON** 28 August 2008; **BBC NEWS** 25 August 2008; **LOS ANGELES TIMES** 24 August 2008; **Le Monde** 28 August 2008; **Le Monde** 28 August 2008; **La Croix** 19 August 2008.

ტომას ჰამარბერგმა მოინახულა დევნილთა კოლექტიური ცენტრი თბილისში. ადგილის შესწავლის და ცენტრში მცხოვრები დევნილების ჩვენებების მიხედვით კომისარმა დასკვნაში აღნიშნა, რომ დევნილებს ძალიან რთულ პირობებში უწევდათ ყოფნა¹⁰³. იყო შემთხვევები იძულებით გადაადგილებულ პირთა იძულებით უკან დაბრუნების. კომისარის ინფორმაციით იმ დროისათვის მოსახლეობის გარკვეული ნაწილი თავს იკავებდა უკან დაბრუნებისაგან უსაფრთხოების გარანტიების არარსებობის, აუფეთქებელი კასეტური ბომბებისა და ნაღმების გამო.

თავის დასკვნაში ტომას ჰამარბერგმა აღნიშნა, რომ კონფლიქტის ზონებში აუცილებელია ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებათა და თავისუფლებათა ევროპულ კონვენციაში (ECHR) აღნიშნული ყველა უფლების დაცვა, და წარმოადგინა ექვსი პრინციპი ადამიანის უფლებათა დაცვისა და უსაფრთხოებისთვის:

- 1) უზრუნველყოფილ იქნეს იძულებით გადაადგილებულ პირთა დაბრუნება. ეს პრინციპი გულისხმობს დაბრუნებულ პირთა უსაფრთხოების დაცვის უზრუნველყოფას და დაზიანებული სახლების სასწრაფო შეკეთებას და საცხოვრებლად ვარგის მდგომარეობაში მოყვანას. ეს პირები უზრუნველყოფილ იქნენ ინფორმაციით. არავინ არ უნდა იქნეს დაბრუნებული იძულების წესით;
- 2) დაბრუნებამდე იძულებით გადაადგილებული პირები უზრუნველყოფილ იქნენ საცხოვრებლით. ეს პრინციპი გულისხმობს იძულებით გადაადგილებულ პირთა როგორც მატერიალურ, ისე სოციალურ-ფსიქოლოგიურ დახმარებას;
- 3) მოხდეს ყველა ტერიტორიის განაღმვა; ყველა კასეტური ბომბის, ნაღმის თუ სხვა საშიში ასაფეთქებელი იარაღის აღმოჩენა და გაუვნებელყოფა; სახიფათო ადგილების მონიშვნა. ორივე მხარე ვალდებულია განაცხადოს იმის შესახებ, თუ რა ტიპის იარაღს იყენებდა, სად და როდის.;
- 4) აღმოიფხვრას თავდასხმები, სახლების ძარცვა და დარბევა; მოხდეს მსგავსი დანაშაულის ჩამდენ პირთა სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა და შესაბამისი დასჯა; გადაიჭრას „ბუფერულ ზონებში“ არსებული პრობლემები;
- 5) გათავისუფლდნენ ტყვეები და მძევლები და მათი უსაფრთხოება დაცული იქნეს; აღნიშნულ საკითხზე გაიმართოს მოლაპარაკებები და საჭიროების შემთხვევაში მოხდეს საერთაშორისო საზოგადოების ჩართვა;
- 6) მოხდეს საერთაშორისო დამკვირვებლების და წარმომადგენლების ჩაბმა კონფლიქტის მოგვარების პროცესში; გაფართოვდეს ეუთოს მისიის წარმომადგენლობა; მხარდაჭერილ იქნეს UNHCR-ის, UNICEF-ის, ICRC-ის საქმიანობა; აღნიშნულ რეგიონებში მოხდეს უმცირესობების დაცვა.

მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლოს გადაწყვეტილება 15.10.2008

აგვისტოს მოვლენების შემდეგ, 2008 წლის 12 აგვისტოს, „რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ საერთაშორისო კონვენციის“ (CERD) საფუძველზე, საქართველომ საერთაშორისო სასამართლოში შეიტანა სარჩელი რუსეთის წინააღმდეგ. სასამართლოში საქართველოს მხარემ განაცხადა, რომ რუსეთი პასუხისმგებელია საქართველოს წინააღმდეგ განხორციელებული ეთნიკური

¹⁰³ 29 აგვისტოს მდგომარეობით

წმენდისთვის და საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული ოსური შეიარაღებული დაჯგუფების მხარდაჭერისთვის.

8–10 სექტემბერს გაიმართა საქმის ზეპირი მოსმენა, სადაც საქართველომ წარადგინა მის ხელთ არსებული ყველა მტკიცებულება (მოწმეთა ჩვენებები, საერთაშორისო ორგანიზაციათა დასკვნები, სატელიტური სურათები და ა.შ.).

2008 წლის 15 ოქტომბერს სასამართლომ გამოიტანა გადაწყვეტილება დროებითი ზომების გამოყენების შესახებ. კერძოდ, სასამართლომ დაადგინა, რომ ორივე მხარე ვალდებულია თავი შეიკავოს ნებისმიერი ფორმით გამოხატული რასობრივი დისკრიმინაციისგან; ორივე მხარე ვალდებულია ხელი არ შეუშალოს ჰუმანიტარული დახმარებების გაწევას; და ორივე მხარე ვალდებულია პატივი სცეს ერთმანეთის უფლებებს¹⁰⁴.

ჰუმანიტარული ნორმების დარღვევის ფაქტები

საქართველოს შეიარაღებული ძალები

საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციები – *Human Rights Watch (HRW)* და *Amnesty International (AI)*¹⁰⁵ – ავრცელებენ ინფორმაციას, რომ საქართველოს მხრიდან იყო სამოქალაქო სამიზნეების განურჩეველი დაბომბვის ფაქტები.

AI-ს ინფორმაციით, საქართველოს შეიარაღებული ძალების მიერ 7 და 8 აგვისტოს ცხინვალის დაბომბვამ მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა ქალაქს, რამაც გამოიწვია სამოქალაქო მსხვერპლი, თუმცა ორივე ორგანიზაციის წარმომადგენლები აცხადებენ, რომ საქართველოს შეიარაღებულ ძალებს არ ჰქონდათ მიზნად დასახული სამოქალაქო მოსახლეობის დაზიანება. მათი მიზანი იყო მოწინააღმდეგის საცეცხლე წერტილების ჩაქრობა. ოსური შენაერთები ხშირ შემთხვევაში დისლოკაციის ადგილს სწორედ სამოქალაქო მოსახლეობის სიახლოვეში ირჩევენ, რაც საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის პირდაპირი დარღვევაა. ქართულ ნაწილებზე თავდასხმა ხდებოდა ქალაქის ცენტრში არსებული საცხოვრებელი კორპუსებიდან. ორგანიზაციის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ, მიუხედავად იმისა, რომ ქართული შენაერთების სამიზნე მოსახლეობა არ იყო, მათი საარტილერიო დარტყმები, განსაკუთრებით „გრადის“¹⁰⁶ ტიპის დანადგარიდან, არ იყო ზუსტი, სამიზნეს გარკვეულ შემთხვევებში სცდებოდა 100-150 მეტრით და აზიანებდა სამოქალაქო მოსახლეობას. AI აცხადებს, რომ საქართველოს მიერ ძარის გზის დაბომბვას, რომლითაც ხორციელდებოდა რუსული

¹⁰⁴ *International Court of Justice Grants Georgia's Request to Order Russia to Stop Ethnic Cleansing*, Foley Hoag US NEWSWIRE, October 17, 2008

¹⁰⁵ *Civilians in the Line of Fire: The Georgia Russia Conflict*, Amnesty International Report, November 2008, http://www.amnesty.org.uk/uploads/documents/doc_18989.pdf

¹⁰⁶ გაერთიანებული შტაბის უფროსის, ზაზა გოგავას ჩვენებით, ცხინვალის ცენტრში საცეცხლე წერტილების ჩაქრობის მიზნით გამოყენებული იყო მხოლოდ ზუსტი დამიზნების საარტილერიო იარაღი – DANA

არმიის შემოსვლა, შეიძლება გამოეწვია მსხვერპლი სამოქალაქო მოსახლეობაში, ვინაიდან სწორედ ამ გზით ხდებოდა ოსი მოსახლეობის ევაკუაცია. ამავე დროს, AI-ს არ გააჩნია ზუსტი ინფორმაცია, იმყოფებოდა თუ არა სამოქალაქო მოსახლეობა ძარის გზაზე საქართველოს შეიარაღებული ძალების მხრიდან საარტილერიო შეტევის დროს.

HRW-ის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ სოფელ ხეთაგუროვოს აღებისას ქართულმა შენაერთებმა ასევე გამოიყენეს „გრადის“ ტიპის საარტილერიო დანადგარი, რასაც მოჰყვა მცირე მსხვერპლი სამოქალაქო მოსახლეობაში. ამავე დროს, თავად ოსური მოსახლეობის ინფორმაციით, ქართველ ჯარისკაცებს სოფელი სრულიად დაცლილი ეგონათ. გამოკითხულმა თვითმხილველებმა უარყვეს ქართველების მხრიდან რაიმე სახის ძალადობის ან ღირსების შემლახავი ქმედების განხორციელება. ადასტურებს AI-ს დასკვნაც.

არ დადასტურდა 8 აგვისტოს რუსეთის ფედერაციის თავდაცვის სამინისტროს მიერ გავრცელებული ინფორმაცია 2000 სამოქალაქო მოსახლის დაღუპვის შესახებ. HRW -ის წარმომადგენლების განცხადებით, ეს რიცხვი ხელოვნურად არის გაზრდილი და სიმართლეს არ შეესაბამება. მოგვიანებით 21 აგვისტოს რუსეთის ფედერაციის გენერალურმა პროკურორმა დაასახელა გარდაცვლილთა ახალი რიცხვი – 133¹⁰⁷. ამასთანავე არასამთავრობო ორგანიზაცია „მემორიალის“ და HRW-ის ანგარიშები ცხადყოფენ, რომ დე-ფაქტო რეჟიმის მხარის მსხვერპლის უდიდესი ნაწილი შეიარაღებული ფორმირებების წევრთა შორის დაფიქსირდა და არა მშვიდობიან მოსახლეობაში.¹⁰⁸ რუსეთის ფედერაციის ეს პროპაგანდა მიზნად ისახავდა კონფლიქტის კიდევ უფრო გამწვავებას ოსურ ფორმირებებში ძალადობის სურვილის გაღვივების გზით¹⁰⁹.

რუსეთის ფედერაციის შეიარაღებული ძალები

AI-ს წარმომადგენლებმა მიიღეს ინფორმაცია რუსული მხარის მიერ მიზანმიმართულად სამოქალაქო მოსახლეობაზე თავდასხმის ფაქტების შესახებ:

- 12 აგვისტოს, შუადღისას, გორის ცენტრალურ მოედანზე ჩამოგდებული ბომბის აფეთქების შედეგად გარდაიცვალა ჰოლანდიელი ჟურნალისტი და შვიდი საქართველოს მოქალაქე. ერთი ჰოლანდიელი ჟურნალისტის დაღუპვის და ერთის დაჭრის ფაქტს ადასტურებს ნიდერლანდების სამეფოს საგარეო საქმეთა მინისტრის განცხადებაც¹¹⁰. შესაბამისი ორგანოების მიერ განხორციელებული მოკვლევის შედეგად დადგინდა, რომ სტორმანსი გარდაიცვალა რუსეთის საჰაერო ძალების მიერ გორის კასეტური ბომბებით დაბომბვის შედეგად. საგარეო საქმეთა მინისტრმა, ბატონმა ვერჰაგენმა ძალიან მწვავედ შეაფასა

¹⁰⁷ <http://www.interfax.ru>, 20.08.2008

¹⁰⁸ *Georgia/Russia: Update on Casualties and Displaced Civilians*, Human Rights Watch, Report, August 9, 2008, URL: <http://www.hrw.org/en/news/2008/08/09/georgiarussia-update-casualties-and-displaced-civilians>

¹⁰⁹ *Russia exaggerating South Ossetian death toll, says human rights group*, Tom Parfitt, Guardian, 13 August 2008 URL: <http://www.guardian.co.uk/world/2008/aug/13/georgia>

¹¹⁰ *Dutch cameraman was killed by Russian cluster bomb*, Press-release, Ministry of Foreign Affairs of Netherlands, URL: <http://www.minbuza.nl/en/news/newsflashes,2008/10/Dutch-cameraman-was-killed-by-Russian-cluster-bomb.html>

აღნიშნული ფაქტი და განაცხადა, რომ მსგავსი ტიპის ბომბების გამოყენება საერთოდ დაუშვებელია, მით უმეტეს, ისეთ ადგილებში, სადაც მშვიდობიანი მოსახლეობაა.

- AI-ს აქვს ცნობები იმის შესახებ, რომ რუსული საჰაერო ხომალდი ბომბავდა ქართველ მშვიდობიან მოსახლეობას ზონიდან ევაკუაციის პროცესში.
- AI-ს წარმომადგენლები თბილისის ერთ-ერთ საავადმყოფოში ესაუბრნენ ორ დაზარალებულს. მათი თქმით, 12 აგვისტოს, დილის 11 საათზე, ახალგორის მიმდებარე ტერიტორიებზე მათ რუსი ჯარისკაცები ესროდნენ ახლო მანძილიდან.

კასეტური ჭურვების გამოყენების ფაქტები

HRW ¹¹¹-მა გააკრიტიკა როგორც ქართული, ისე რუსული მხარე კასეტური ბომბების გამოყენებისათვის. ორგანიზაციის ინფორმაციით, ამ იარაღის გამოყენების შედეგად 17 სამოქალაქო პირი დაიღუპა და ათეულობით დაიჭრა. მსხვერპლთა უმეტესი ნაწილი რუსეთის ფედერაციის მხრიდან განხორციელებულ დარტყმებს შეეწირა.

საქართველოს არმიის მიერ გამოყენებული კასეტური ბომბები ნაპოვნი იქნა სოფლებში – ტირმნისი და შინდისი. ორგანიზაციის მონაცემებით, იმ პერიოდში რუსული დანაყოფები ამ ტერიტორიაზე არ იმყოფებოდნენ. სავარაუდოდ, ჭურვები ამ ადგილებში აღმოჩნდა საარტილერიო დანადგარების ტექნიკური ხარვეზის გამო. შედეგად ერთი ადამიანი დაიღუპა და ორმა მიიღო სხეულის დაზიანება.

საქართველოს თავდაცვის სამინისტრომ არ უარყო კასეტური ჭურვების გამოყენების ფაქტი ძარის გზაზე, ცხვინვალსა და როკის გვირაბს შორის, საიდანაც ხდებოდა რუსეთის ფედერაციის ცოცხალი ძალის და სამხედრო ტექნიკის შემოყვანა. ამ იარაღის გამოყენება არ მომხდარა მშვიდობიანი მოსახლეობის წინააღმდეგ. ამავე დროს სამინისტრომ გამოხატა მზადყოფნა, ითანამშრომლოს საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ამ საკითხის გამოსაკვლევად¹¹².

რუსეთის ხელისუფლება უარყოფს კასეტური ბომბების გამოყენების ფაქტებს, თუმცა როგორც AI-ს, ისე HRW-ის წარმომადგენლებმა მოისმინეს მოწმეთა ჩვენებები, დაათვალიერეს ფაქტობრივი მტკიცებულებები, რომელთა მიხედვითაც, კასეტური ბომბები გამოყენებული იყო ქვემო კვითში, ტირმნისში, ტყვიავში, ფხენისში, კეხვში, რუისში, ახალგორში, ასევე გორის ცენტრში (რის შედეგადაც დაიღუპა ჰოლანდიელი ჟურნალისტი).

საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ინფორმაციით, რუსეთის ფედერაციამ საქართველოს წინააღმდეგ გამოიყენა ბალისტიკური რაკეტები „ისკანდერი“ SS-26 და „ტოჩკა უ“ SS-21. ამ მონაცემებს ადასტურებს რუსული არასამთავრობო ორგანიზაცია

¹¹¹ Georgia: More Cluster Bomb Damage Than Reported, Human Rights Watch, November 4, 2008, URL: <http://www.hrw.org/en/news/2008/11/04/georgia-more-cluster-bomb-damage-reported>

¹¹² იხ. საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს განცხადება, 01 სექტემბერი, 2008, URL: <http://www.mod.gov.ge/?l=G&m=11&sm=0&id=1046>

"მემორიალი"-ს მიერ, ასევე საერთაშორისო¹¹³ და რუსეთის მასმედიაში¹¹⁴ გამოქვეყნებული ინფორმაცია.

კომისიამ შეისწავლა რუსეთის ფედერაციის მიერ გორის ცენტრში და ფოთში ჩამოგდებული ისკანდერის ტიპის კასეტური ჭურვები და ბალისტიკური რაკეტის ნარჩენები. სამწუხაროდ, რუსეთის ფედერაციის მიერ ცხინვალის რეგიონის ოკუპაციის გამო კომისიის წევრებს არ ჰქონდათ საშუალება, ადგილზე გამოეკვლიათ საქართველოს შეიარაღებული ძალების მიერ განურჩეველი საარტილერიო დაბომბვის და კასეტური იარაღის გამოყენების ფაქტები.

რუსეთის ფედერაციის მხრიდან განხორციელებული სამხედრო აგრესიისა და მისი შედეგების სამართლებრივი შეფასება

რუსეთმა კონფლიქტის დაწყება ოთხი ძირითადი მიზეზით ახსნა: 1. სამხრეთ ოსეთის მოსახლეობის მიმართ საქართველოს აგრესიის შეჩერება; 2. ეთნიკური წმენდის შეჩერება და თავიდან აცილება; 3. რუსეთის მოქალაქეების დაცვა და 4. სამხრეთ ოსეთში მცხოვრები მოქალაქეების დაცვა სამშვიდობო ხელშეკრულების (1992 წლის ხელშეკრულება) საფუძველზე.

1. აგრესიის შეჩერება. რუსეთის ფედერაციის მხრიდან აგრესიის შეჩერების არგუმენტი უსაფუძვლოდ იქნა გამოყენებული, რადგან, საერთაშორისო სამართლის მიხედვით, აგრესიად მიიჩნევა ერთი სახელმწიფოს მიერ მეორის სუვერენიტეტის, ტერიტორიული მთლიანობის და პოლიტიკური დამოუკიდებლობის ხელყოფა (გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია, 14 დეკემბერი, 1974 წ.).

2. საქართველოს მხრიდან ეთნიკური წმენდის ფაქტი არც ერთმა დამკვირვებელმა არ დაადასტურა და, მიუხედავად ცხინვალზე სამხედრო გადაადგილებისა, ეს მოქმედება არავის შეუფასებია ეთნიკურ წმენდად. ამიტომ ეს საფუძველიც გამორიცხულია, პირიქით, აქტუალურად დგას რუსეთის მიერ საქართველოს მოქალაქეების და განსაკუთრებით ეთნიკურად ქართველების მიმართ განხორციელებული ეთნიკური წმენდის საკითხი. საქართველომ უკვე მიმართა მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლოს და რუსული ოკუპაციის შეფასება მოითხოვა. მიმართვა გაგზავნილია ასევე ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლების საფუძველზე.

რუსეთის მოქალაქეების დაცვა. რუსეთის მოქალაქეების დაცვის მოტივით „დაცვის პასუხისმგებლობის“ საკითხის წამოწევა არ შეესაბამება საერთაშორისო სამართლის მოთხოვნებს და პრაქტიკას. როგორც წესი, დაცვის პასუხისმგებლობა არსებობს სახელმწიფოსთვის, რომელმაც უნდა დაიცვას საკუთარი მოქალაქეები. სხვაგვარი ჩარევა დასაშვებია მხოლოდ მაშინ, როდესაც სახელმწიფოს არ აქვს უნარი ან სურვილი,

¹¹³ Russia moves SS-21 missiles into Georgia: US defense official, Agency France Press, August 18, 2008, URL: <http://afp.google.com/article/ALeqM5hjizs8qJNzCluzDwTXuyYWibfO9g>

¹¹⁴ На грузинское село в Южной Осетии упала тактическая ракета, Елена Милашина, 09.09.2008, Novaya gazeta, URL: <http://www.novayagazeta.ru/news/318493.html>

დაიცვას საკუთარი მოქალაქეები. ეს ინსტრუმენტი არ გამოიყენება მაშინ, როდესაც სახელმწიფო შეუთანხმებლად იღებს გადაწყვეტილებას, დაიცვას საკუთარი მოქალაქეები საკუთარი საზღვრების გარეთ.

ძალის გამოყენების შესახებ საერთაშორისო სტანდარტებით განსაზღვრულია ხუთი პარამეტრი და მათი დადგომის შემთხვევაში შესაძლებელი ხდება ძალის გამოყენება (ჰააგის კონვენცია, 1907 წ.), ისიც მხოლოდ და მხოლოდ გაეროს უშიშროების საბჭოს ჩარევის გზით. ერთი სახელმწიფო ვერ მიიღებს მსგავს გადაწყვეტილებას.¹¹⁵

- საფრთხის სერიოზულობა. არცერთი სანდო საერთაშორისო წყარო არ ადასტურებს საქართველოს მიერ საერთაშორისო დანაშაულის ჩადენას; აქედან გამომდინარე, ჩარევა არ აკმაყოფილებს სერიოზული საფრთხის კრიტერიუმს.
- ჩარევა, როგორც ძირითადი მიზანი. დღეს უკვე ნათელია, რომ სამხედრო ოპერაციის ძირითადი მიზანი მხოლოდ მშვიდობის დამყარება და სამხრეთ ოსეთის სამოქალაქო მოსახლეობის დაცვა კი არ ყოფილა, არამედ მას უფრო შორს მიმავალი მიზნები ჰქონდა.
- სამხედრო ძალის გამოყენება, როგორც უკანასკნელი საშუალება. სამხედრო ძალა რუსეთმა დაუყოვნებლივ გამოიყენა, ისე, რომ საერთაშორისო მექანიზმების ამოქმედება არ უცდია. მან მხოლოდ ერთხელ მიმართა უშიშროების საბჭოს, მაგრამ რეზოლუციის ტექსტის მიღება იმ დღეს, 7 აგვისტოს, ვერ მოხერხდა, რადგან რუსეთმა მხარი არ დაუჭირა რეზოლუციაში საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის დაფიქსირებას.
- პროპორციული ჩარევის პრინციპი. ნებისმიერი სამხედრო ჩარევა სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიაზე უნდა იყოს პროპორციული, რაც უდავოდ დაარღვია რუსეთმა.
- ჩარევით გამოწვეული სიკვითე უნდა არემატებოდეს სამხედრო ინტერვენციით გამოწვეულ ზიანს.

არცერთი შემოაღნიშნული პირობა არ იქნა დაკმაყოფილებული. შესაბამისად, რუსეთის ფედერაციის მიერ განხორციელებული აგრესია წარმოადგენს გაეროს წესდების მე-2 მუხლის და საერთაშორისო სამართლის უხეში დარღვევას.

„დაცვის პასუხისმგებლობის“ მოშველიება არასწორია იმ მოტივითაც, რომ არ არსებობდა გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია, რომელიც ჩარევის უფლებას მისცემდა რუსეთს. 2005 წელს გენერალური ასამბლეის პოზიცია ამ საკითხზე ნათლად დაფიქსირდა, კერძოდ ის, რომ დაცვის პასუხისმგებლობის მოტივით ჩარევა უნდა ხდებოდეს მხოლოდ უშიშროების საბჭოს რეზოლუციის საფუძველზე.

4. მცდარია ასევე აპელირება სამშვიდობო ხელშეკრულებაზე. სამშვიდობო ხელშეკრულებით რუსეთისთვის განსაზღვრულია მონიტორინგის ფუნქცია. ხელშეკრულება გაფორმდა საქართველოსა და რუსეთის პრეზიდენტებს შორის და მას შეუერთდნენ ავტონომიური ერთეულების ლიდერებიც. ხელშეკრულების მიზანი იყო კონფლიქტის შეწყვეტა და კონფლიქტის რეგიონში დემილიტარიზაციის განხორციელება, შეიარაღებული ძალების გაყვანა და სამშვიდობო ძალების ჩვენება.

¹¹⁵ Russia and “responsibility to protect”

სამხედრო ჩარევების თემაზე ხელშეკრულებაში არაფერი არ იყო ჩაწერილი და, შესაბამისად, ამ ვითარებასთან ის არარელევანტურია.

რუსეთის ფედერაციის კანონმდებლობის დარღვევა

რუსეთის ფედერაციის კონსტიტუციის შესაბამისად, ქვეყნის შეიარაღებული ძალების გამოყენება ქვეყნის ფარგლებს გარეთ დასაშვებია მხოლოდ საკანონმდებლო ორგანოს ზედა პალატის¹¹⁶ – ფედერაციის საბჭოს თანხმობით. კომისიამ ფაქტების შესწავლის შემდეგ დაასკვნა, რომ არც სამხედრო მოქმედებების მიმდინარეობისას და არც მას შემდეგ საბჭოს შესაბამისი აქტი არ მიუღია.

რუსეთის ფედერაციის მიერ აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის დამოუკიდებლობის აღიარების სამართლებრივი შეფასება

2008 წლის 26 აგვისტოს რუსეთის პრეზიდენტმა ხელი მოაწერა ბრძანებულებას, რომელშიც ის აღიარებს რუსული პროტექტორატის ქვეშ მყოფი რეგიონების – აფხაზეთისა და ე. წ. სამხრეთ ოსეთის (ცხინვალის რეგიონი) დამოუკიდებლობას. მიღებული გადაწყვეტილების საფუძვლიანობის დამადასტურებლად კი რუსეთის პრეზიდენტს მოჰყავს გაეროს 1970 წლის დეკლარაცია და ეუთოს 1975 წლის დასკვნითი აქტი. ცნობილია, რომ სწორედ ამ სამართლებრივ აქტებშია მოცემული საერთაშორისო სამართლის 10 პრინციპი, რომლებიც თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის სისტემის უმნიშვნელოვანესი საწყისებია, მისი შინაგანი საფუძველია, საყოველთაოდ აღიარებულია, უნივერსალურია; ყველა სახელმწიფო ვალდებულია მკაცრად დაიცვას მათი მოთხოვნები.

ახლა კი ვნახოთ, რამდენად შეესაბამება რუსეთის პრეზიდენტის 2008 წლის 26 აგვისტოს ბრძანებულება საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებს.

1. რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულება, უწინარეს ყოვლისა, სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის ხელშეუხებლობის პრინციპს ეწინააღმდეგება.

ისტორიულად და სამართლებრივად აფხაზეთი და ე. წ. სამხრეთ ოსეთი საქართველოს განუყოფელი ნაწილებია. საქართველოს კონსტიტუციის მე-2 მუხლის თანახმად, საქართველოს სახელმწიფოს ტერიტორია განსაზღვრულია 1991 წლის 21 დეკემბრის მდგომარეობით, აფხაზეთისა და ე. წ. სამხრეთ ოსეთის ტერიტორიების ჩათვლით.

საქართველომ გასულ საუკუნეში რუსეთის აგრესიისა და ოკუპაციის (1921 წ.) შედეგად დაკარგული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა აღიდგინა რეფერენდუმის საფუძველზე, რომელიც 1991 წლის 31 მარტს ჩატარდა საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, მათ შორის, აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკასა და ყოფილ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქში. საარჩევნო უფლების მქონე მოსახლეობის, მათ შორის, ამ რეგიონებში მცხოვრებთა, უმრავლესობამ რეფერენდუმში მხარი დაუჭირა საქართველოს სახელმწიფოებრივ დამოუკიდებლობას. ამის შედეგად საქართველო გაეროს წევრად მიიღეს ამ

¹¹⁶ რუსეთის ფედერაციის კონსტიტუციის მუხლი 120, პუნქტი 1

საზღვრებში, იმ ტერიტორიული მდგომარეობით, რომელიც მას ჰქონდა სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისას, ე. ი. აფხაზეთისა და ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ჩათვლით. საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა აღიარებულია სახელმწიფოთა მსოფლიო თანამეგობრობის, მათ შორის, რუსეთის ფედერაციისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ.

რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულებით სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის ხელშეუხებლობის პრინციპის დარღვევა გამოიხატება იმით, რომ რუსეთის მიერ აფხაზეთისა და ე. წ. სამხრეთ ოსეთის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის ცნობა გულისხმობს ამ ორი რეგიონის ტერიტორიების საქართველოსგან მისი ნების გარეშე ჩამოცილებას.

2. რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულება ეწინააღმდეგება სახელმწიფო საზღვრების ურღვევობის პრინციპს.

ამ პრინციპის მიხედვით, სახელმწიფოებს ურღვევად მიაჩნიათ ერთმანეთის საზღვრები; ამიტომ ისინი თავს შეიკავებენ ამ საზღვრების ყოველგვარი ხელყოფისაგან, არ შეეცდებიან მათ გადასინჯვას და არ ექნებათ ტერიტორიული პრეტენზიები. სახელმწიფოებმა თავი უნდა შეიკავონ აგრეთვე ყოველგვარი მოთხოვნისა თუ მოქმედებისაგან, რომლის მიზანია ნებისმიერი სახელმწიფოს ნაწილის თუ მთელი ტერიტორიის დაპყრობა-უზურპაცია. სახელმწიფო საზღვრების ურღვევობის პრინციპი დასაშვებად მიიჩნევს საზღვრების მხოლოდ ნებაყოფლობით შეცვლას, დაინტერესებული სახელმწიფოების თანასწორუფლებიანი შეთანხმების შედეგად.

რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულებით ზემოაღნიშნული პრინციპის დარღვევა გამოიხატება იმით, რომ საქართველოს რეგიონების სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის ცნობით რუსეთმა ცალმხრივად, საქართველოსთან შეუთანხმებლად შეცვალა საქართველოს სახელმწიფო საზღვრები.

თანამედროვე საერთაშორისო სამართლით, ამ პრინციპის დარღვევის ნებისმიერი მცდელობა დანაშაულადაა მიჩნეული.

3. რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულება ეწინააღმდეგება სხვა სახელმწიფოს საშინაო საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპს.

ამ პრინციპის მიხედვით, არც ერთ სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა ჯგუფს არ აქვს უფლება, ჩაერიოს პირდაპირ თუ არაპირდაპირ, რა მიზეზიც უნდა იყოს, სხვა სახელმწიფოს საშინაო და საგარეო საქმეებში; დაუშვებელია შეიარაღებული ჩარევა და ჩარევის ყველა სხვა ფორმა ან ყოველგვარი მუქარა, რომელიც მიმართულია სახელმწიფოს სამართალსუბიექტობის ან მისი პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული საფუძვლების წინააღმდეგ.

რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულებით ამ პრინციპის დარღვევა მდგომარეობს იმაში, რომ საქართველოს ორი რეგიონის – აფხაზეთის და ე. წ. სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობის ცნობით რუსეთმა თვითნებურად გადაწყვიტა სხვა სახელმწიფოს – საქართველოს რეგიონების სტატუსის საკითხი, რომელიც მხოლოდ საქართველოს საშინაო საქმეა. რუსეთის პრეზიდენტის ეს ბრძანებულება უშუალოდ საქართველოს პოლიტიკური საფუძვლების წინააღმდეგ არის მიმართული.

რუსეთის პრეზიდენტის განცხადება, რომ რუსეთის მიერ საქართველოს ორი რეგიონის დამოუკიდებლობის ცნობა იმიტომ მოხდა, რომ საქართველომ თავისი მოქმედებით “გადაწურა ყველა იმედი ოსების, აფხაზების და ქართველების ერთ სახელმწიფოში მშვიდობიანი თანაარსებობისა”, არ შეიძლება

პრეზიდენტის ბრძანებულების საფუძველად იქნეს განხილული, რადგანაც სახელმწიფოს უმაღლესი თანამდებობის პირის ასეთი განცხადება თავისთავად არის სხვა სახელმწიფოს საშინაო საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპის უხეში დარღვევა; არც ერთ სახელმწიფოს, მათ შორის, არც რუსეთის ფედერაციას, არ აქვს უფლება, გადაწყვიტოს სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიულ-სახელმწიფოებრივი მოწყობის საკითხი და განსაზღვროს, ესა თუ ის ერები ერთ სახელმწიფოში იცხოვრებენ თუ ცალ-ცალკე.

ზემოაღნიშნული პრინციპის დარღვევას თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი ინტერვენციად მიიჩნევს.

4. რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულება ეწინააღმდეგება სახელმწიფოთა სუვერენული თანასწორობის პრინციპს.

ამ პრინციპის მიხედვით, ყველა სახელმწიფო, მიუხედავად ტერიტორიის სიდიდისა და მოსახლეობის რაოდენობისა, პოლიტიკური, ეკონომიკური თუ სამხედრო ძლიერებისა, თანასწორუფლებიანია საერთაშორისო სამართლის წინაშე. აქედან გამომდინარე, სახელმწიფოებმა პატივი უნდა სცენ ერთმანეთის სუვერენულ თანასწორობას, აგრეთვე ყველა უფლებას, რომელიც დამახასიათებელია მათი სუვერენიტეტისათვის, მათ შორის, თითოეული სახელმწიფოს იურიდიული თანასწორობის, ტერიტორიული მთლიანობის, თავისუფლებისა და პოლიტიკური დამოუკიდებლობის უფლებას. არც ერთ სახელმწიფოს არ აქვს უფლება, თავს მოახვიოს სხვა სახელმწიფოს თავისი ბატონობა ან პრივილეგირებულ მდგომარეობაში ჩაიყენოს თავი.

რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულებით ამ პრინციპის დარღვევა გამოიხატება იმით, რომ საქართველოს ორი რეგიონის დამოუკიდებლობის ცნობით, ე. ი. ცალმხრივი აქტის გამოცემით რუსეთმა დაადასტურა, რომ იგი საქართველოს არ განიხილავს, როგორც იურიდიულად თანასწორ სუბიექტს, და თავს პრივილეგირებულ მდგომარეობაში იყენებს საქართველოს სუვერენიტეტის საზიანოდ.

5. რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულება ეწინააღმდეგება საერთაშორისო დავების მშვიდობიანი მოგვარების პრინციპს.

ამ პრინციპის მიხედვით, ყოველი სახელმწიფო თავის საერთაშორისო დავებს სხვა სახელმწიფოებთან უნდა წყვეტდეს მშვიდობიანი საშუალებებით, ისე, რომ საფრთხე არ შეუქმნას საერთაშორისო მშვიდობას, უშიშროებასა და სამართლიანობას. ამის შესაბამისად, სახელმწიფოებმა, რომლებიც საერთაშორისო დავის მხარეები არიან, აგრეთვე სხვა სახელმწიფოებმა, თავი უნდა შეიკავონ ყოველგვარი მოქმედებისაგან, რომელსაც შეუძლია იმდენად გააუარესოს მდგომარეობა, რომ საფრთხე შეუქმნას საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დაცვას.

რუსეთი, რომელიც თავიდანვე მონაწილეა და მხარეა მის მიერ შეიარაღებული და მართული დე-ფაქტო ძალების მიერ აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონში ინსპირირებული კონფლიქტებისა, თითქმის 15 წლის განმავლობაში უარყოფდა ამ კონფლიქტების მშვიდობიანი მოგვარების ყველა წინადადებას, რომელიც საქართველოს ხელისუფლების, გაეროს, ეუთოსა და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ იყო შეთავაზებული. ამ ფონზე, ცალმხრივად, საქართველოს სუვერენული უფლებების გაუთვალისწინებლად, რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულებით საქართველოს ორი რეგიონის დამოუკიდებლობის ცნობა არათუ ხელს შეუწყობს რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობების მშვიდობიანი მოგვარებას

(როგორც ამას მოითხოვს საერთაშორისო სამართლის ზემოაღნიშნული პრინციპი), არამედ, პირიქით, იმდენად გააუარესებს ამ ორ სახელმწიფოს შორის ამჟამად არსებულ, ისედაც უაღრესად დაძაბულ ურთიერთობას, რომ რეალური საფრთხე შეექმნება საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დაცვას.

6. რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულება ეწინააღმდეგება ხალხთა თანასწორობისა და თვითგამორკვევის პრინციპს.

ამ პრინციპის მიხედვით, ყველა ხალხს აქვს თვითგამორკვევის უფლება, რომლის ძალითაც ისინი თავისუფლად აწესებენ თავიანთ პოლიტიკურ სტატუსს და თავისუფლად უზრუნველყოფენ თავიანთ ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ განვითარებას.

ამასთანავე, თვითგამორკვევის უფლების განხორციელებამ არ უნდა გამოიწვიოს სუვერენული და დამოუკიდებელი სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობისა და პოლიტიკური ერთიანობის დანაწილება ან დარღვევა. ყოველმა სახელმწიფომ თავი უნდა შეიკავოს ყოველგვარი მოქმედებისაგან, რომელიც მიმართულია სხვა სახელმწიფოს ეროვნული ერთიანობისა და ტერიტორიული მთლიანობის ნაწილობრივ და მთლიანად დარღვევისაკენ.

რუსეთის პრეზიდენტმა, როგორც ჩანს, ამ პრინციპის მხოლოდ პირველი ნაწილით იხელმძღვანელა, როდესაც აფხაზეთისა და ე. წ. სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობის ცნობის შესახებ ბრძანებულების გამოცემის საფუძვლად მიუთითა ამ დე-ფაქტო რეჟიმების მიერ ჩატარებულ რეფერენდუმებზე, რომლებშიც გამოვლინდა აფხაზი და ოსი ხალხების ნება მათი არაღიარებული რესპუბლიკების დამოუკიდებლობის თაობაზე და რომლებზე დაყრდნობითაც რეგიონების ლიდერებმა დამოუკიდებლობის ცნობის თხოვნით მიმართეს რუსეთის ფედერაციას.

ვერც რეგიონებში ჩატარებული რეფერენდუმები და ვერც მათი ლიდერების თხოვნა სამართლებრივ საფუძვლად ვერ გამოდგება შემდეგ გარემოებათა გამო: ამ რეგიონებში რეფერენდუმები გაიმართა მას შემდეგ, რაც იქ განხორციელდა ეთნიკური წმენდა, რომლის შედეგადაც, მაგალითად, აფხაზეთიდან განდევნილ იქნა 250 000-მდე ქართველი, 100 000-მდე სხვა ეროვნების წარმომადგენელი და თვით აფხაზი მოსახლეობის ნახევარი (40 000-მდე აფხაზი); ამიტომ ეთნიკური წმენდის შემდეგ დარჩენილ მოსახლეობაში ჩატარებული რეფერენდუმი ვერანაირად ვერ გამოხატავს აფხაზეთსა და ე. წ. სამხრეთ ოსეთში მცხოვრები ხალხების და თვით აფხაზებისა და ოსების ნებას. არც ეთნიკური წმენდის შემდეგ დარჩენილ მოსახლეობაში მიერ ჩატარებული ე. წ. საპრეზიდენტო და საპარლამენტო არჩევნებია ლეგიტიმური. აქედან გამომდინარე, ამ დე ფაქტო ლიდერების მიერ გამოცემულ აქტებსა და მიმართვებს არანაირი იურიდიული ძალა არ გააჩნიათ. ამის ნათელი დადასტურებაა ეუთოს სტამბოლის დეკლარაცია (1999 წ.), რომელშიც აღნიშნულია: "მიუღებლად და უკანონოდ მიგვაჩნია ამ წელს აფხაზეთში, საქართველო, ეგრეთ წოდებული საპრეზიდენტო არჩევნებისა და რეფერენდუმის ჩატარება". როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ეს დეკლარაცია მიღებულია თვით რუსეთის ფედერაციის მონაწილეობით და დასტურით. ხალხების თვითგამორკვევა უნდა ხორციელდებოდეს მოცემული სახელმწიფოს კონსტიტუციურ სისტემაში მონაწილეობით, მისი ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემის საფუძველზე. ამიტომ იყო, რომ ჩეჩნეთში კონფლიქტის დასრულების შემდეგ რუმელშიც უამრავი მშვიდობიანი მოსახლე დაიღუპა, დასავლეთის სახელმწიფოები დასახლებულნი არიან რუსეთის კრიტიკისას, მართალია, მიუთითებდნენ სამოქალაქო

მიმართ გამოყენებული ძალის არაპროპორციულობაზე, მაგრამ ყოველთვის აღნიშნავდნენ, რომ ეს მაინც რუსეთის საშინაო საქმე იყო. სწორედ ამიტომ ამბობს უარს სახელმწიფოთა საერთაშორისო თანამეგობრობა დე-ფაქტო რეჟიმების მიერ ეთნიკური წმენდის საფუძველზე შექმნილი თვითმარქვია დამოუკიდებელი სახელმწიფოების ცნობაზე და მოითხოვს აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის, როგორც საქართველოს სახელმწიფოს განუყოფელი ნაწილების, სტატუსის განსაზღვრას მხოლოდ საქართველოს საერთაშორისოდ აღიარებულ საზღვრებში.

გავიხსენოთ თუნდაც სულ ახლახან, 2008 წლის 1 სექტემბერს საქართველოს შესახებ ევროკავშირის მიერ მიღებული დოკუმენტი, რომლის თანახმად, ევროკავშირი გმობს რუსეთის ერთპიროვნულ გადაწყვეტილებას აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობის ცნობის შესახებ და მოუწოდებს სხვა ქვეყნებს, არ ცნონ გამოცხადებული დამოუკიდებლობა. ამასთანავე, ევროკავშირი აღნიშნავს, რომ საქართველოს კონფლიქტის მშვიდობიანი გადაწყვეტა დაფუძნებული უნდა იყოს საერთაშორისო სამართლის მიერ აღიარებული საქართველოს დამოუკიდებლობის, სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის დაცვაზე.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულებით ხალხთა თანასწორობისა და თვითგამორკვევის პრინციპის დარღვევა გამოიხატება იმით, რომ აფხაზეთისა და ოსების თვითგამორკვევის ყალბად გაგებული უფლების განხორციელების მოტივით, რეგიონებში ეთნიკური წმენდის შემდეგ დარჩენილ მოსახლეობაში ჩატარებული უკანონო რეფერენდუმის შედეგებზე დაყრდნობით, საქართველოს ორი რეგიონის - აფხაზეთისა და ე. წ. სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობის ცნობით მოხდა საქართველოს სუვერენული სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობისა და პოლიტიკური ერთიანობის ხელყოფა.

7. რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულება ეწინააღმდეგება საერთაშორისო სამართლით განსაზღვრულ ვალდებულებათა კეთილსინდისიერად შესრულების პრინციპს.

ამ პრინციპის მიხედვით, სახელმწიფოები კეთილსინდისიერად უნდა ასრულებდნენ იმ ვალდებულებებს, რომლებიც საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებიდან და ნორმებიდან გამომდინარეობს, აგრეთვე იმ ვალდებულებებს, რომლებიც მათ საერთაშორისო სამართლის შესაბამისად დადებული ხელშეკრულებით თუ სხვა შეთანხმებით იკისრეს. აქედან გამომდინარე, სახელმწიფოს არ აქვს უფლება, თავი აარიდოს იმ ვალდებულებათა შესრულებას, რომლებიც გამომდინარეობს საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმებიდან, ასევე არ აქვს უფლება, ნაკისრი ვალდებულებების შეუსრულებლობის მიზეზად დაასახელოს თავისი შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის დებულებები ან ნებისმიერი სხვა გარემოება. სახელმწიფომ თავისი კანონმდებლობა და ადმინისტრაციული წესები უნდა შეუსაბამოს საერთაშორისო სამართლის ვალდებულებებს.

რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულებით ირღვევა არა მხოლოდ საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპები და ნორმები, არამედ თავად რუსეთის ფედერაციის მონაწილეობით დადებული საერთაშორისო ხელშეკრულებები და შეთანხმებები, რომლებშიც რუსეთი ცნობს და აღიარებს საქართველოს სუვერენიტეტს, ტერიტორიულ მთლიანობას და არსებული სახელმწიფო საზღვრების ურღვევობას (1994 წლის 15 აპრილის შეთანხმების დეკლარაცია "დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის მონაწილე

სახელმწიფოების სუვერენიტეტის, ტერიტორიული მთლიანობისა და საზღვრების ხელშეუხებლობის დაცვის შესახებ”).

8. რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულება ეწინააღმდეგება სახელმწიფოების ერთმანეთთან თანამშრომლობის პრინციპს.

ამ პრინციპის მიხედვით, სახელმწიფოები, მიუხედავად მათი პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური სისტემის განსხვავებისა, ვალდებული არიან ითანამშრომლონ ერთმანეთთან საერთაშორისო ურთიერთობათა სხვადასხვა დარგში, რათა დაიცვან საერთაშორისო მშვიდობა და უსაფრთხოება.

ზემოაღნიშნული პრინციპის დარღვევა მდგომარეობს იმაში, რომ აფხაზეთისა და ე. წ. სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობის ცნობით რუსეთი ადასტურებს თავის კეთილგანწყობას და მხარდაჭერას აგრესიული სეპარატიზმისადმი, უპირატესობას ანიჭებს ეთნიკური წმენდის შედეგად ჩამოყალიბებული თვითაღიარებული რესპუბლიკების დე ფაქტო ხელისუფლებებთან თანამშრომლობას, ნაცვლად იმისა, რომ ითანამშრომლოს საქართველოსთან, როგორც მეზობელ, სუვერენულ, გაეროს წევრ სახელმწიფოსთან, საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დასაცავად.

9. რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულება ეწინააღმდეგება ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემის პრინციპს.

ამ პრინციპის მიხედვით, სახელმწიფოები აღიარებენ ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების საყოველთაო მნიშვნელობას, რომელთა პატივისცემა მშვიდობის, სამართლიანობისა და კეთილდღეობის არსებითი ფაქტორია და აუცილებელია სახელმწიფოთა შორის მეგობრული ურთიერთობისა და თანამშრომლობის განვითარების უზრუნველყოფისათვის.

რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულებით ამ პრინციპის დარღვევა გამოიხატება იმით, რომ აფხაზეთისა და ე. წ. სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობის ცნობის შემდეგ შეუძლებელი იქნება ამ რეგიონებში ქართველი მოსახლეობის მიმართ ჩადენილი ეთნიკური წმენდის შედეგების ლიკვიდაცია, ასიათასობით დევნილ საქართველოს მოქალაქეს წაერთმევა თავიანთ საცხოვრებელ ადგილებში დაბრუნების, საკუთრების, არჩევნებში მონაწილეობისა და ადამიანის სხვა ძირითადი უფლებების განხორციელების შესაძლებლობა. უფრო მეტიც, რუსეთის პრეზიდენტის ამ ბრძანებულებამ ბიძგი მისცა ამ რეგიონებში დარჩენილი ქართველი მოსახლეობის ეთნიკური წმენდის ახალ ტალღას, რომლის გამოც ათიათასობით მშვიდობიანი მოქალაქის სიცოცხლის და ადამიანის სხვა ძირითადი უფლებები დაუცველი გახდა.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, რუსეთის პრეზიდენტმა თავისი ბრძანებულების გამოცემის ერთ-ერთ საფუძვლად მიუთითა საქართველოს ხელისუფლების მიერ კონფლიქტების რეგიონებში ჩადენილი ადამიანის უფლებათა მასობრივი და მძიმე დარღვევის, გენოციდის ფაქტები და ამით გაამართლა რუსეთის სამხედრო ძალების შეჭრა მეზობელ ქვეყანაში. ადამიანის უფლებათა პატივისცემის პრინციპის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია დებულება, რომელიც კრძალავს ადამიანის უფლებათა დაცვის მიზნით სხვა სახელმწიფოში იძულებითი ზომების გამოყენებას. ეს შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გაეროს კომპეტენტური ორგანოები მიიჩნევენ, რომ კონკრეტულ სახელმწიფოში ხდება ადამიანის უფლებათა მასობრივი და სისტემატური დარღვევა, რაც საერთაშორისო სამართლებრივ დანაშაულად ითვლება. გაეროს არც ერთ კომპეტენტურ ორგანოს ამის თაობაზე გადაწყვეტილება არ მიუღია და, შესაბამისად, არც რუსეთისათვის მიუცია უფლება მეზობელი

ქვეყნის ტერიტორიაზე სამხედრო ძალებით აღეკვეთა ადამიანის უფლებების დარღვევის ფაქტები.

რუსეთის მიერ აფხაზეთსა და ე. წ. სამხრეთ ოსეთში განლაგებული სამშვიდობო ძალები სამშვიდობო მისიის ნაცვლად დე-ფაქტო რეჟიმების აქტიურ მხარდამჭერებად გადაიქცნენ და ფაქტობრივად ამ რეგიონების სასაზღვრო ჯარების ფუნქციას ასრულებდნენ.

10. რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებულება ეწინააღმდეგება საერთაშორისო ურთიერთობებში ძალით დამუქრებისა და ძალის გამოყენების აკრძალვის პრინციპს.

ამ პრინციპის დარღვევას ადასტურებს რუსეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარის, ვ. ზორკინის მიერ გაზეთ "როსიისკაია გაზეტაში" გამოქვეყნებული წერილი, რომელიც ცხინვალის რეგიონში განვითარებულ მოვლენებს ეხება. ვ. ზორკინი რუსეთის მიერ საქართველოში განხორციელებულ სამხედრო მოქმედებებს მშვიდობის ძალით დამყარების ოპერაციას უწოდებს და წერს, რომ, ჩვეულებრივ, ასეთი ოპერაციები ხორციელდება გაეროს უშიშროების საბჭოს სანქციით, მაგრამ რუსეთი რომ გაეროსაგან სპეციალური მანდატის მიღებას დალოდებოდა, დაილუპებოდა უამრავი მშვიდობიანი მცხოვრები, რომელთა უმეტესობა რუსეთის მოქალაქეები იყვნენ. რუსეთის პრეზიდენტის და რუსეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარის, ვ. ზორკინის აზრით, რუსეთს აქვს უფლება, ნებისმიერ სახელმწიფოში რუსეთის მოქალაქეების (თუმცა ცხინვალის რეგიონსა და აფხაზეთში მცხოვრებნი რუსეთის მოქალაქეებად რუსული პასპორტების უკანონოდ დარიგებით იქცნენ) ან საერთოდ ადამიანის უფლებების დაცვის საბაბით შეიყვანოს სახმელეთო, საჰაერო და საზღვაო შეიარაღებული ძალები, დაბომბოს დასახლებული პუნქტები, გაანადგუროს ინფრასტრუქტურა და დაიპყროს ამ სახელმწიფოს ტერიტორიები. ეს არის ადამიანის უფლებების პატივისცემის სრული პროფანაცია და საერთაშორისო ურთიერთობებში ძალით დამუქრებისა და ძალის გამოყენების აკრძალვის პრინციპის უხეში დარღვევა.

ძალის გამოყენების ყველაზე საშიშ ქმედებად მიჩნეულია აგრესია, რომელიც მშვიდობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულია. აგრესია არის სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალების გამოყენება სხვა სახელმწიფოს სუვერენიტეტის, ტერიტორიის ხელშეუხებლობის ან პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ. 2008 წლის 7 აგვისტოდან რუსეთის მიერ საქართველოს წინააღმდეგ განხორციელებული ქმედებები შეიძლება შეფასდეს, მხოლოდ და მხოლოდ, როგორც სამხედრო აგრესია და საქართველოს ტერიტორიების ოკუპაცია, რომელმაც ხელახლა გამოიწვია ზემო აფხაზეთიდან 2500-მდე და ცხინვალის რეგიონიდან 30 000-მდე ქართველის გამოძევება – ეთნიკური წმენდა. დაღუპულია მრავალი მშვიდობიანი მცხოვრები და განადგურებულია მათი საცხოვრებელი სახლები. ეთნიკური წმენდა საერთაშორისო სამართალში აღიარებულია ადამიანურობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის სახეობად და გენოციდის გამოვლინების ერთ-ერთი ფორმაა. ბოლო ხანებში სწორედ გენოციდი და ეთნიკური წმენდა იქცა აგრესიული სეპარატიზმის ძირითად იარაღად. აგრესიული სეპარატიზმი ორგანიზებული დანაშაულის უმაღლესი ფორმაა. რუსეთი კი დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის იდეით ხელს უწყობს და ამტკიცებს აგრესიულ სეპარატიზმს, ეთნიკურ წმენდას, მოსახლეობის დარბევას, სეპარატების ხელყოფას და დანაშაულებრივი გზით სახელმწიფოს წარმოქმნას.

საერთაშორისო სამართლის ნორმების მიხედვით, საქართველო არათუ უფლებამოსილია, არამედ ვალდებულიცაა, ყველა საშუალებით, მათ შორის, იძულებითი ზომებით, აღკვეთოს თავის ტერიტორიაზე ეთნიკური წმენდისა და გენოციდის ნებისმიერი გამოვლინება, მით უმეტეს, როდესაც ეთნიკური წმენდის ფაქტები დადასტურებულია კომპეტენტური საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ.

აქედან გამომდინარე, საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანება საქართველოს მშვიდობიანი მოსახლეობის დაცვისა და სპეციალური სამხედრო ოპერაციის დაწყების შესახებ აუცილებლობად უნდა იქნეს მიჩნეული.

2008 წლის 25 აგვისტოს რუსეთის პრეზიდენტისადმი მიმართვაში სრულიად საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქმა, ილია II-მ ბრძანა: “რუსეთის მხრიდან აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის დამოუკიდებლობის ცნობით მსოფლიოში ხელი ეწყო აგრესიულ სეპარატიზმს და ამიტომაც საერთაშორისო საზოგადოება ვალდებულია, ხმა აღიმალლოს ამის წინააღმდეგ. სეპარატიზმი გადამდები, ცენტრიდანული, საშინელი ძალაა, რომელიც ანგრევს სახელმწიფოს საფუძვლებს და, თუ მას სერიოზული გასაქანი მიეცა, დედამიწას ქაოსი მოიცავს. მცირე ერები ყველა სახელმწიფოშია და მათ რომ პოლიტიკური დამოუკიდებლობა მოინდომონ, ბუნებრივია, დაიწყება დაუსრულებელი ომები.”

საქართველოს ხელისუფლების მოქმედება ომის დროს და გამოვლენილი ხარვეზები

კომისიის აზრით, საქართველოს ხელისუფლების აგვისტომდელი პერიოდის მთავარ ხარვეზად რუსეთის “სამშვიდობოების” ოფიციალური დელიგატიმიზაციის განუხორციელებლობა შეიძლება ჩაითვალოს. მოწვეულმა პირებმა კომისიას მოახსენეს, რომ ხელისუფლებამ ამ საკითხში, 2008 წლის გაზაფხულიდან მოყოლებული (სწორედ მარტ-აპრილში იხილებოდა ეს საკითხი მაღალ პოლიტიკურ დონეზე), გაითვალისწინა მოკავშირეთა რჩევა და სიტუაციის დამაბვისა და მკვეთრი ესკალაციის რისკის არდასაშვებად არ გადადგა, ჩვენი მოკავშირეების აზრით, ეს კონფრონტაციული ნაბიჯი. საქართველოს საერთაშორისო ურთიერთობათა კონტექსტში კონსტრუქციულმა მიდგომამ „სამშვიდობოთა“ საკითხთან მიმართებით ვერ შეასრულა რუსეთის ფედერაციის შემაკავებელი ფუნქცია. რუსეთის ფედერაციამ საკუთარი „სამშვიდობო“ კონტინგენტი საქართველოს წინააღმდეგ განხორციელებული აგრესიის სრულმასშტაბიან მონაწილედ აქცია – ერთი მხრივ, “სამშვიდობოებზე” “თავდასხმის” ფაქტი გამოიყენა აგრესიის დაწყების ერთ-ერთ საბაზად და, მეორე მხრივ, მათი შტაბიდან ხორციელდებოდა შეტევა საქართველოს მოსახლეობაზე.

კომისიის მიერ ჩატარებული მოსმენებიდან ირკვევა, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ არ ელოდა და არ იყო მზად ისეთი მასშტაბის აგრესიისათვის, რომელსაც რუსეთის

მხრიდან საქართველოს წინააღმდეგ 2008 წლის აგვისტოში განხორციელდა. საგანგაშო სიგნალები რუსეთის მხრიდან ზემო აფხაზეთის ან ცხინვალის ჩრდილოეთით მდებარე ქართული სოფლების მიმართულებით სავარაუდო შეტევებზე სადაზვერვო სამსახურებსა და ეროვნული უშიშროების საბჭოს წევრებს ჰქონდათ, მაგრამ რუსეთის ფედერაციის რეგულარული არმიის ნაწილების 7 აგვისტოს დილით როკის გვირაბის გავლით შემოჭრა და განსაკუთრებით 9 აგვისტოდან რუსეთის ფედერაციის მხრიდან აგრესიის ზრდა მოულოდნელი მასშტაბის აღმოჩნდა.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ თვეების განმავლობაში ყველა შესაბამის თანამდებობის პირს ჰქონდა ინფორმაცია სიტუაციის გართულების და მოსალოდნელი ესკალაციის შესახებ, მაგრამ სათანადო დონეზე ვერ მოხდა მოსალოდნელი საფრთხის მასშტაბის ანალიზი. ივლისის ბოლოს საქართველოს საზღვრებთან რუსეთის ფედერაციის მასშტაბური სამხედრო წვრთნები და კონფლიქტის ზონაში შეტაკებათა მომრავლება საქართველოს ხელისუფლებამ პროვოკაციათა ტრადიციულ ტალღად აღიქვა. შესაბამისად, აშკარაა, რომ ეროვნული უშიშროების საბჭომ ვერ განახორციელა მოსალოდნელი სიტუაციის ადეკვატურ ქმედებათა დროული დაგეგმვა და შემდგომში, უკვე 7 აგვისტოს დილიდან, ფორსმაჟორულ რეჟიმში უწყევდა მოქმედება. მეტიც, ქვეყნის უსაფრთხოების კონცეფცია, როგორც დღეს ირკვევა, მცდარად, მხოლოდ დაბალი ალბათობით უშვებდა რუსეთის მხრიდან ფართომასშტაბიანი სამხედრო ინტერვენციის საფრთხეს. ხელისუფლების წარმომადგენელთა განმარტებით, საქართველოს ყველა მნიშვნელოვანი მოკავშირე მუდმივად სვამდა საკითხს, რომ რუსეთის ფედერაციის მხრიდან თავდასხმის მაღალი ალბათობა გამორიცხულიყო ყველა კონცეპტუალური დოკუმენტიდან, როგორც კონფრონტაციული მიდგომა.

7 აგვისტოს ეროვნული უშიშროების საბჭოს წევრებს უკვე ჰქონდათ ინფორმაცია რუსეთიდან როკის გვირაბის გავლით საქართველოში დამატებითი სამხედრო კონტინგენტის შემოყვანის შესახებ; ამის თაობაზე ცნობა საგარეო საქმეთა სამინისტრომ 7 აგვისტოსვე, დღისით გაავრცელა. თუმცა, დღეს შეიძლება ითქვას, რომ ინფორმაციის როგორც ფართო საგარეო აუდიტორიისათვის, ისე ქვეყნის შიგნით მიწოდების ინტენსივობა არ იყო სათანადო. ხელისუფლება 7 აგვისტოს დილით შემოჭრის შესახებ პირველ საათებში მხოლოდ საერთაშორისო სამთავრობო და პოლიტიკური წრეების სწრაფი ინფორმირებით შემოიფარგლა. მაღალი რანგის თანამდებობის პირთა განმარტებით, ეს იმით აიხსნება, რომ 7 აგვისტოს დილით შემოჭრის შემდეგ, ინტერვენციის სამხედრო თვალსაზრისით კონფლიქტის ზონაში ლოკალიზაციის პარალელურად, შემოჭრის პირველ საათებში საქართველო კონფლიქტის პოლიტიკური თვალსაზრისით ლოკალიზაციასაც ცდილობდა. თუმცა 8 აგვისტოს რუსული მოიერიშეები და ბომბდამშენები უკვე მთელი საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედებდნენ.

სიტუაციის გართულების პარალელურად, ხელისუფლებამ ვითარების მართვის რამდენიმე ცენტრი შექმნა. მუდმივ რეჟიმში იკრიბებოდნენ ეროვნული უშიშროების საბჭოს წევრები. საქართველოს პარლამენტში ვითარების შესაბამისად შეიქმნა წამოჭრილ საგანგებო საკითხებზე მომუშავე პარლამენტის წევრთა ჯგუფები (იძულებით გადაადგილებულ პირთა დახმარების, ლოგისტიკის, აგრესიის წინააღმდეგ ეთნიკური წმენდის ფაქტების შესწავლის, მასმედიასთან ურთიერთობის დასაცავი). ისინი ფუნქციონირებდნენ ეკონომიკური, საგარეო და უსაფრთხოების მიმართულებებით.

მიუხედავად იმისა, რომ ფორსმაჟორული მართვის ამ მეთოდმა პრაქტიკული შედეგები მოიტანა – მოხერხდა მთელი კრიზისის განმავლობაში ქვეყნის შეუფერხებელი მომარაგება საკვებით, საწვავით, მედიკამენტებით, არ შექმნილა მწვავე სასურსათო დეფიციტი ან ფინანსური პანიკა – უნდა ითქვას, რომ საგანგებო ვითარებების დროს მთავრობის მართვის ფორმალიზებული, დადგენილი წესი განსხვავებულ მექანიზმს გულისხმობს.

აღსანიშნავია, რომ ქვეყანაში არსებობს ნორმატიული აქტი – საქართველოს მთავრობის დადგენილება საგანგებო მდგომარეობის დროს სპეციალური სამთავრობო კომისიის შექმნის შესახებ, რომელიც განსაზღვრავს საომარ და საგანგებო სიტუაციებში მთავრობის წევრთა ფუნქციებსა და მოქმედებებს. ასეთი ტიპის კომისია აგვისტოს მოვლენებთან დაკავშირებით არ შექმნილა, რამაც გამოიწვია მთავრობის წევრთა არაკოორდინირებული მოქმედება.

ამავე დადგენილი წესით მოქმედების უგულვებელყოფის უარყოფითი შედეგის ნათელი მაგალითია აფხაზეთის ლეგიტიმური სტრუქტურების ხელმძღვანელობის არადეკლარირებული მოქმედება აგრესიის პერიოდში. მაგალითად, კოდორის ხეობიდან მოსახლეობისა და პოლიციური შენაერთების ევაკუაციის შესახებ გადაწყვეტილების მიღება ერთპიროვნულად უწევდა საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრს ივანე მერაბიშვილს, ხოლო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარემ მალხაზ აქიშბაიამ საერთოდ ვერ მოახერხა ზემო აფხაზეთში, კოდორის ხეობაში მოხვედრა, აფხაზეთის უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარემ, თემურ მჟავიამ კი კოდორის ხეობა 9 აგვისტოს დატოვა. ლეგიტიმური მთავრობის მოქმედების შესწავლა სცილდება დროებითი კომისიის კომპეტენციას, ამიტომ ბატონი აქიშბაიას ჩვენების სტენოგრამა გადაეგზავნება საქართველოს პროკურატურას აღნიშნულ ფაქტზე სამართლებრივი რეაგირებისათვის.

საგარეო დაზვერვის სპეციალური სამსახურის უფროსმა, გელა ბეჟუაშვილმა კომისიას მოახსენა, რომ პოსტსაომარ პერიოდში მის ხელთ აღმოჩნდა ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი ინფორმაცია, რომელიც მან ეკონომიკური განვითარების მინისტრს მიაწოდა. მოგვიანებით ბატონმა ბეჟუაშვილმა შეასწორა ინფორმაცია და მის მიმღებად ენერგეტიკის მინისტრი დაასახელა. მოკვლევა, თუ რამდენად ადეკვატური იყო ენერგეტიკის სამინისტროს რეაგირება და გადაწყვეტილებები მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე, სცილდება დროებითი კომისიის კომპეტენციას, ამიტომ ზემოაღნიშნული მასალები გადაეგზავნება საქართველოს პროკურატურას აღნიშნულ ფაქტზე სამართლებრივი რეაგირებისათვის.

გამოიკვეთა საგარეო საქმეთა სამინისტროს სუსტი მხარეებიც. ამ სფეროში არ არსებობს ელჩებისათვის შემუშავებული საგანგებო სიტუაციაში სამოქმედო სპეციალური გეგმა და წერილობითი ინსტრუქცია, არ ხდება ელჩების საქმიანობის სათანადო კონტროლი. ამის დასტურია რუსეთის ფედერაციაში საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩის კომისიის მიერ საგარეო საქმეთა სამინისტროდან გამოთხოვილი მოხსენებითი ბარათები, რომლებშიც საერთოდ არ არის ასახული რუსეთის მხრიდან მოსალოდნელი საფრთხეების არსებობა, რაც ელჩის მხრიდან საქმისადმი გულგრილ მიდევრობას მოწმობს. მნიშვნელოვანი ხარვეზები საკადრო პოლიტიკის სფეროს განეკუთვნება. აგვისტოს ომის პერიოდში იყო შემთხვევა, როცა ჩეხეთის რესპუბლიკაში საქართველოს

საგანგებო და სრულუფლებიანმა ელჩმა ლადო ჭიპაშვილმა თვითნებურად შეწყვიტა დაკისრებული მოვალეობის შესრულება. კრიტიკას ვერ უძლებს რუსეთის ფედერაციაში საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩის, ერასტი კიწმარიშვილის ქმედებაც. მას შემდეგ, რაც საქართველომ 10 ივლისს ქვეყნის საჰაერო სივრცის დარღვევის გამო რუსეთის ფედერაციიდან ელჩი კონსულტაციისათვის გამოიძახა, მან, მოქმედმა ელჩმა, საჯარო განცხადებაში საკუთარი ქვეყანა გააკრიტიკა, ხოლო 6 აგვისტოდან მოყოლებული, ინფორმაციის მისაღებადაც კი არ დაკავშირებია საგარეო საქმეთა სამინისტროს.

იმავე ელჩისაგან კომისიამ მიიღო ინფორმაცია საქართველოში პოლიტიკური ჯგუფის არსებობის თაობაზე, რომელიც აშშ-ის პოზიციის შესახებ დეზინფორმაციის გავრცელებით აქეზებდა ხელისუფლების მმართველ პირებს საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის ძალისმიერი გზით აღსადგენად. მისი ინფორმაციის გადასამოწმებლად კომისიამ მოუსმინა საქართველოს პრეზიდენტს, საგარეო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენლებს, შინაგან საქმეთა მინისტრსა და თავდაცვის მინისტრს, რომლებმაც არ დაადასტურეს ასეთი ჯგუფის არსებობა. ყოფილი ელჩის, ერასტი კიწმარიშვილის ჩვენების სტენოგრამა გადაეგზავნა საქართველოს პროკურატურას აღნიშნულ ფაქტზე სამართლებრივი რეაგირებისათვის.

სერიოზული ხარვეზები გამოვლინდა თავდაცვის სფეროში. გაერთიანებული შტაბის უფროსის ინფორმაციაზე დაყრდნობით გამოიკვეთა, რომ პრობლემები არსებობდა სამხედრო კავშირგაბმულობის სისტემაში. მიუხედავად იმისა, რომ არმია აღჭურვილი იყო შესაბამისი თანამედროვე ტექნიკით, ამ ტექნიკის გამოყენებისა და გამართული ფუნქციონირებისათვის არ განხორციელებულა საკმარისი ტრენინგი, რამაც თავი იჩინა საბრძოლო მოქმედებების დროს.

ცალკე აღნიშვნის ღირსია რეზერვის სისტემა. საომარმა მოქმედებებმა გამოავლინა ამ სისტემის სრული არაადეკვატურობა ყველა დონეზე – როგორც ფუნქციონირების კონცეფციის, ისე დაგეგმვის, მომზადების და ოპერაციების შესრულების დონეებზე.

საომარი მოქმედებების პირველ საათებში თავდაცვის სამინისტროს კომუნიკაციური სტრატეგიის თვალსაზრისით არასაკმარისი მზაობისა და ინფორმაციის გაცემის კოორდინაციის არქონის მიზეზით, გენერალ მამუკა ყურაშვილის მიერ გაკეთებული შეუთანხმებელი განცხადება ე. წ. “კონსტიტუციური წესრიგის დამყარებასთან დაკავშირებით” მომავალში გამოყენებულ იქნა საქართველოს საწინააღმდეგო პროპაგანდისტულ კამპანიაში, თუმცა ბატონი ყურაშვილი კომისიისთვის მიცემულ განმარტებაში ამ ფაქტს აცნობიერებს და მნიშვნელოვანი ფიზიკური და ძლიერი ფსიქოლოგიური ტრავმით ხსნის.

თავდაცვის სამინისტროში სათანადო დონეზე ვერ განხორციელდა სტრატეგიული დაგეგმვა. შეიარაღების გარკვეული ნაწილის დაკარგვა განაპირობა ხარვეზებმა ოფიცერთა საკადრო პოლიტიკაში. აქვე აღსანიშნავია, რომ ოფიცერთა გარკვეულ კონტინგენტს რუსეთის აგრესიამდე მხოლოდ რამდენიმე კვირით ადრე ჰქონდა დასრულებული სასწავლო კურსი. გაერთიანებულ შტაბს არ ჰქონია უწყვეტად შემუშავებული ორგანიზებულად უკან დახევის გეგმა და ოპერატიულ რეაგირებასთან დაკავშირებული უწყვეტად

გადაწყვეტილებების მიღება. ეს ფაქტი მიანიშნებს გაერთიანებული შტაბის მხრიდან საბრძოლო ოპერაციების დაგეგმვის სისუსტეზე.

ბოლო წლების განმავლობაში საქართველო აქტიურად აწარმოებდა სამხედრო შესყიდვებს, მათ შორის, საჰაერო თავდაცვის მიმართულებით. მიუხედავად იმისა, რომ თავდაცვის სფეროში სწორად იყო გაანალიზებული ამ მიმართულების უდიდესი მნიშვნელობა ქვეყნის უსაფრთხოებისათვის და დამატებითი თანხებიც იყო გამოყოფილი, დამატებითი შესყიდვები ვერ განხორციელდა საქართველოსგან დამოუკიდებელი მიზეზებით. აქედან გამომდინარე, ქვეყნის ხელთ არსებული საჰაერო თავდაცვის მწირი საშუალებები აგვისტოში მაქსიმალურად იქნა გამოყენებული. აღნიშნული ნაკლოვანებების შესწავლა სცილდება დროებითი კომისიის კომპეტენციას, ამიტომ ეს საკითხი საქართველოს პარლამენტის ნდობის ჯგუფმა უნდა განიხილოს.

კომისიის აზრით, გაერთიანებული შტაბის უფროსის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის შესწავლა თავდაცვის სამინისტროს შენობის ევაკუაციის საკითხის შესახებ სცილდება დროებითი კომისიის კომპეტენციას და ცალკე უწყებრივი მოკვლევის საგანია. მიღებული ინფორმაცია გადაეგზავნება საქართველოს გენერალურ პროკურატურას აღნიშნულ ფაქტზე სამართლებრივი რეაგირებისათვის.

კომისიის მუშაობის პერიოდში მოწვეული თანამდებობის პირებისთვის სამოქალაქო თავდაცვის კუთხით დასმულ კითხვებზე გაცემული პასუხები მიუთითებს იმაზე, რომ სამოქალაქო თავდაცვის სისტემა ადეკვატურად არ ფუნქციონირებს და მას ჯეროვანი ყურადღება არ ეთმობა. რაც შეეხება სამოქალაქო თავდაცვის გეგმებს, ისინი ხშირ შემთხვევაში არ არსებობს ან ფორმალური ხასიათი აქვს – გამონაკლისია შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო. საომარი მოქმედებების პირობებში მნიშვნელოვანი ხარვეზებით შესრულდა სამოქალაქო თავდაცვის ჟენევის კონვენციის დამატებით პირველ ოქმში მითითებული სამოქალაქო თავდაცვის პირველი და მეორე ამოცანები – შეტყობინება და ევაკუაცია.

კომისიის მიერ ცალკე აღნიშვნის ღირსია ის, რომ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო ერთადერთი უწყება აღმოჩნდა, რომელიც ხელმძღვანელობდა წინასწარ შემუშავებული "სამოქალაქო თავდაცვის გეგმით". სამინისტროში არსებობს შესაბამისი დეპარტამენტი, რომელიც უზრუნველყოფს ჯანმრთელობის დაცვის სფეროს რესურსების მართვას საგანგებო სიტუაციებში. კვარტალურად მოწმდება არსებული რეზერვები, სამედიცინო პესონალს გავლილი აქვს სპეციალური სწავლებები საგანგებო მდგომარეობაში მოქმედების შესახებ; არსებობდა როგორც მედიკამენტების, ისე სისხლის ბანკის მარაგი 12 000 ადამიანზე; რუსული აგრესიის მიმდინარეობისას რეაგირებაში ჩართული იყო 111 სასწრაფო სამედიცინო დახმარების მანქანა, 14 რეანომობილი; სამედიცინო კუთხით მონაწილეობდა 43 სამედიცინო დაწესებულება. ჰოსპიტალიზებული იყო 2300 ადამიანი, რომელთაგან ჯანმრთელობის დაცვის დაწესებულებებში გარდაიცვალა მხოლოდ 3 მძიმედ დაჭრილი.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს აღმასრულებელი და საკანონმდებლო ხელისუფლების ყველა მაღალი რანგის თანამდებობის პირი, რომელიც აგვისტოში შევსებული იქნა, გამო საზღვარგარეთ იმყოფებოდა, საომარი მოქმედების დასრულების შემდეგ დაბრუნდნის დასრულების შემდეგ.

დაწყებისთანავე დაბრუნდა ქვეყანაში და პრეზიდენტის ან პრემიერ-მინისტრის საგანგებო დავალების (ენერგეტიკის მინისტრის გამგზავრება აზერბაიჯანში, საგარეო საქმეთა მინისტრის ვიზიტი ბრიუსელში) გარეშე ქვეყანა არ დაუტოვებია.

კომისიას არ შეუმუშავებია კონკრეტული საკადრო ცვლილებების რეკომენდაციები, ვინაიდან კომისიის მუშაობის პერიოდში საკადრო ცვლილებების შედეგად, თანამდებობები დატოვეს პრემიერ-მინისტრმა, ეროვნული უშიშროების საბჭოს მდივანმა, თავდაცვის მინისტრმა, საგარეო საქმეთა მინისტრმა, გაერთიანებული შტაბის უფროსმა, სხვადასხვა რანგისა და რგოლის სამხედრო მეთაურებმა, მაღალი რანგის დიპლომატებმა.

რეკომენდაციები

ვინაიდან რუსული აგრესია დასრულებულად ჩაითვლება აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის საქართველოში რეინტეგრაციის შემდეგ და კვლავ დიდია საფრთხე, რომელიც ქვეყნის სუვერენიტეტსა და დამოუკიდებლობას ემუქრება, გამოვლენილი ხარვეზების დროული ანალიზი და აღმოფხვრა საქართველოს ხელისუფლების უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა.

აგვისტოს ომის კონტექსტში გამოვლენილი ხარვეზების აღმოსაფხვრელად კომისიამ შეიმუშავა შემდეგი რეკომენდაციები:

1. ეროვნული უშიშროების საბჭომ გადახედოს ქვეყნის უსაფრთხოების კონცეფციას, არსებული რისკების ადეკვატურად გათვალისწინების მიზნით;
2. ეროვნული უშიშროების საბჭომ შეიმუშოს საფრთხეების შესახებ ადრეული შეტყობინების ადეკვატური სისტემა;
3. ეროვნული უშიშროების საბჭომ და მთავრობამ ჩამოაყალიბონ და შეაჯერონ კრიზისების მართვის ერთიანი ცენტრის კონცეფცია;
4. ეროვნული უშიშროების საბჭომ, მთავრობამ, შესაბამისმა სამინისტროებმა შეიმუშაონ კრიზისის დროს კომუნიკაციის ადეკვატური სტრატეგიები;
5. ეროვნული უშიშროების საბჭომ და მთავრობამ გადახედონ სამოქალაქო თავდაცვის კონცეფციას და შეიმუშაონ საფრთხეების ადეკვატური სამოქალაქო თავდაცვის გეგმები;
6. ძირეულად იქნეს გადახედილი რეზერვისტთა მომზადებისა და მობილიზაციის სისტემები;
7. თავდაცვის სამინისტრომ განახორციელოს ადეკვატური ღონისძიებები კავშირგაბმულობის სისტემების გამართული ფუნქციონირებისათვის.

8. საქართველოს მთავრობამ განახორციელოს ყველა შესაძლო ღონისძიება საჭირო თავდაცვის დანაკლისის შესავსებად და შედეგები რეგულარულად მოახსენოს საქართველოს პარლამენტის ნდობის ჯგუფს;
9. საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელთათვის შემუშავდეს კრიზისების დროს მოქმედების ინსტრუქცია;
10. განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმოს დიპლომატიურ სამსახურში კვალიფიციური კადრების მოზიდვის და განვითარების საკითხს;
11. საქართველოს პარლამენტის შესაბამისი კომიტეტები მუდმივ რეჟიმში იყვნენ ჩართული აღნიშნული რეკომენდაციების შესრულების მონიტორინგში;
12. აღნიშნული სისტემური პრობლემები აყენებს კრიზისული საკადრო ცვლილებების აუცილებლობას შესაბამისი უწყებების როგორც პოლიტიკური, ისე სამხედრო თანამდებობის პირებს შორის.

დასკვნა

2008 წლის 7 აგვისტოს დილის 3 საათიდან, როკის გვირაბზე უშუალო კონტროლის ოსური ჯგუფებისგან გადაბარების შემდეგ, რუსეთის ფედერაციის სამხედრო ძალების კოლონებმა მასობრივად დაიწყეს შემოსვლა საქართველოს ტერიტორიაზე. იმავდროულად, მსხვილკალიბრიანი საარტილერიო დანადგარებიდან ცეცხლი გაიხსნა ქართული სოფლების მიმართულებით დიდი ლიახვისა და ფრონეს ხეობებში.

7 აგვისტოს საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში გამოცხადდა მზადყოფნა, ხოლო საღამოს 7 საათზე საქართველოს პრეზიდენტმა განახორციელა ბოლო მცდელობა ომის თავიდან ასაცილებლად – საჯარო განცხადებით გამოაცხადა ცეცხლის ცალმხრივად შეწყვეტა კონფლიქტის რეგიონში.

მას შემდეგ, რაც დე-ფაქტო რეჟიმის წარმომადგენლებმა ცეცხლი არ შეწყვიტეს, ხოლო რუსული სამხედრო კოლონების როკის გვირაბში შემოდინება არ შენელდა, საქართველოს პრეზიდენტმა გაერთიანებული შტაბის უფროსს მისცა ბრძანება საქართველოს შეიარაღებული ძალების ამოქმედების შესახებ.

საქართველოს პრეზიდენტმა გასცა შემდეგი ბრძანებები:

- შემოჭრილი სამხედრო კოლონების შეჩერების;

- მოწინააღმდეგის საცეცხლე წერტილების ჩახშობის;
- სამოქალაქო პირთა დაცვის.

საქართველოს შეიარაღებულმა ძალებმა და შინაგან საქმეთა სამინისტროს შენაერთებმა ოპერაციის განხორციელება დაიწყეს. ცხინვალისა და ჯავის რაიონებში განლაგებული საცეცხლე წერტილების ჩასახშობად გამოყენებულ იქნა არტილერია და ავიაცია.

უკვე 8 აგვისტოს დილიდან რუსეთის ფედერაციის არმიამ, საზღვაო ფლოტმა და სამხედრო ავიაციამ საბრძოლო მოქმედებები მთელი საქართველოს ტერიტორიაზე გაშალეს. განხორციელდა მასობრივი შეტევა ზემო აფხაზეთზე. დღეების განმავლობაში იზომბებოდა საქართველოს ყველა მხარე.

ფართომასშტაბიანი ინტერვენციის მიზნად რუსეთის ფედერაციამ, ქართველების მიერ ოსების გენოციდი დაასახელა და „2000 მშვიდობიანი ოსი“ მოქალაქის განადგურების ვერსია წარმოადგინა, მაგრამ მოგვიანებით, როცა ყველა გავლენიანმა საერთაშორისო ორგანიზაციამ და სახელმწიფომ ეს ფაქტები გამონაგონად გამოაცხადა¹¹⁷, ამგვარი ფაქტები რუსული ოფიციალური ვერსიიდანაც ამოიღეს.

რიცხოვრივად და შეიარაღებით უთანასწორო ძალების დაპირისპირების შედეგად საქართველოს შეიარაღებულმა ძალებმა ბრძანების შესაბამისად, დედაქალაქის დასაცავად უკან დაიხიეს. საქართველოს რეგულარული არმიის თავგანწირული ბრძოლის მიუხედავად, სამხედრო ვითარებიდან გამომდინარე, აუცილებელი გახდა უკან დახევა სახელმწიფოებრიობის ბოლო ფორპოსტის – თბილისის დასაცავად.

5-დღიანი ბრძოლის შემდეგ საომარი მოქმედებები აქტიური საერთაშორისო ჩარევის შედეგად შეწყდა.

რუსეთის ფედერაციის საოკუპაციო ნაწილებმა დაიკავეს ზემო აფხაზეთის, სამეგრელოს, შიდა ქართლის, დიდი და პატარა ლიახვის, ფრონეს ხეობები, შიდა ქართლის, მცხეთა-მთიანეთის რაიონების ნაწილი, კონტროლი დაამყარეს ქვეყნის მთავარ საგზაო მაგისტრალზე.

მოგვიანებით, აქტიური საერთაშორისო ჩარევის შედეგად, საფრანგეთის პრეზიდენტის, ნიკოლა სარკოზის მიერ ინიცირებული ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმების მიხედვით რუსეთის ფედერაციამ გაიყვანა საოკუპაციო შენაერთები ზოგიერთი ტერიტორიიდან.

ამჟამად რუსეთის ფედერაციის ძალები აგრძელებენ საქართველოს ტერიტორიების ოკუპირებას. უკანონო ოკუპაცია ვრცელდება როგორც მე-20 საუკუნის 90-იანი წლების მოვლენების შედეგად, ისე 2008 წლის აგვისტოს აგრესიის შემდეგ დაკავებულ დამატებით ტერიტორიებზე, რომლებიც საერთაშორისოდ აღიარებული საქართველოს ტერიტორიის 20 პროცენტს შეადგენს. რუსეთის მიერ და მისი სახელმწიფო მოხელეების უშუალო მონაწილეობით ჩამოყალიბებულია მარიონეტული დე-ფაქტო რეჟიმები.

ოკუპირებულ ტერიტორიაზე ადგილი ქონდა რუსეთის ფედერაციის რეგულარული არმიის და ოსური შეიარაღებული ჯგუფების წარმომადგენლების მიერ ადამიანის უფლებების უხეში დარღვევების, მშვიდობიანი მოსახლეობის და ჟურნალისტების მიმართ ძალადობის, დაყაჩაღების, ტყვეების წამებისა და დახვრეტის ფაქტებს. კომისია მიმართავს საქართველოს პროკურატურას, დამნაშავე პირების მიმართ გაატაროს საქართველოს კანონდებლობით გათვალისწინებული ღონისძიებები, მათ შორის საქართველოს სამართალდამცავი ორგანოების, შეიარაღებული ძალების და ხელისუფლების წარმომადგენლების მიმართ, თუ დადგინდა მათი მხრიდან ადამიანის უფლებების უხეში დარღვევის შემთხვევები.

რუსეთის ფედერაციამ საერთაშორისო სამართლის დარღვევით საქართველოს ტერიტორიაზე აღიარა ორი დამოუკიდებელი სახელმწიფო – აფხაზეთი და სამხრეთი ოსეთი. ანალოგიური ქმედებისათვის მზადყოფნა საერთაშორისო სამართლის სუბიექტთაგან მხოლოდ ნიკარაგუამ გამოთქვა.

რუსეთის მიერ საქართველოზე თავდასხმა წლების განმავლობაში მზადდებოდა. ევროპაში ჩვეულებრივი შეიარაღების ხელშეკრულების მოქმედების ცალმხრივად შეჩერების, დე-ფაქტო რეჟიმებისათვის იარაღის მიწოდებაზე ემბარგოს ვალდებულების რეჟიმიდან გამოსვლის, მათთვის ყოველმხრივი, ღია და დაუფარავი დახმარების პოლიტიკის გატარების შემდეგ რუსეთმა სამხედრო აგრესია განახორციელა.

საქართველომ დროებით დაკარგა დე ფაქტო კონტროლი ოკუპირებულ ტერიტორიებზე, მაგრამ მოახერხა დამოუკიდებლობისა და სახელმწიფოებრიობის შენარჩუნება.

მიღებული უმძიმესი დარტყმის მიუხედავად, საქართველომ უნდა გააგრძელოს განვითარება, როგორც სუვერენულმა, დემოკრატიულმა, ცივილიზებულმა სახელმწიფომ და საერთაშორისო სამშვიდობო მექანიზმების გამოყენებით უნდა მოაგვაროს კონფლიქტები რუსეთის ფედერაციასთან და მის მიერ მართულ დე-ფაქტო რეჟიმებთან.

ევროპული და საქართველოს ხალხის მიერ რეფერენდუმით დადასტურებული ევროატლანტიკური ინტეგრაციის, აგრეთვე დემოკრატიული რეფორმების გაძლიერების გზით საქართველომ უნდა შექმნას საკუთარი მომავალი უსაფრთხოების მყარი გარანტია.

ეს თავდასხმა, საქართველოს წინააღმდეგ რუსეთის ფედერაციის მხრიდან ბოლო წლების პერმანენტული პროვოკაციებისგან განსხვავებით, იყო აგრესიის სრულიად ახალი მასშტაბის გამოვლინება, რომელიც მყისიერ და აშკარა საფრთხეს უქმნიდა საქართველოს სუვერენიტეტს და მოსახლეობის უსაფრთხოებას. მასობრივი სამხედრო შემოჭრისა და საარტილერიო დაბომბვის ფაქტორების ერთობლიობა მიუთითებდა, რომ რუსეთის ფედერაციამ ოსურ სამხედრო დაჯგუფებებთან ერთად საქართველოს ტერიტორიაზე დაიწყო მოქმედებები, რომელთა აღსაკვეთად საქართველო იძულებული იყო ეწარმოებინა თავდაცვითი ომი.

აგვისტოს მოვლენების დროს საქართველოს ხელისუფლებამ თავისი მოქმედებებით მოახერხა რუსული სამხედრო აგრესიის შეჩერება. ამავე დროს, თავი იჩინა მნიშვნელოვანმა სისტემურმა და საკადრო ხარვეზებმა. კომისია თვლის, რომ ამ პრობლემებზე რეაგირება უნდა მოხდეს თანამიმდევრულად და ოპერატიულად.

საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოს პრეზიდიუმის დადგენილება რკინიგზის ტრანსპორტზე საგანგებო წესების შემოღების შესახებ

ქვეყნისათვის საარსებო მნიშვნელობის არტერიის - რკინიგზის ტრანსპორტზე ბოლო დრომდე გრძელდება შეიარაღებული ბანდების თავდასხმები. გახშირდა სატრანსპორტო კომუნიკაციების ბლოკირების, აფეთქებისა და დაზიანების, რკინიგზის მოძრავი შემადგენლობებისა და ტვირთის ხელში ჩაგდების, გატაცების, მგზავრთა გაძარცვის, ტრანსპორტის მუშაკთა იძულებისა და სიცოცხლის ხელყოფის ფაქტები. ამასთან, განსაკუთრებულ შემოთქმას იწვევს ის გარემოება, რომ ამ ვანდალურ აქტებში შეიარაღებული ბანდების მიერ ჩათრეული აღმოჩნდა ზოგიერთი რაიონის მოსახლეობა.

საქართველოს რკინიგზის სამმართველოსა და სამართალდამცავი ორგანოების მიერ რკინიგზაზე უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით გატარებული ზომები არასაკმარისი და უშედეგოა. არ სრულდება საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოს მანიფესტით გათვალისწინებული მოთხოვნები, რომელთა თანახმად საქართველოს ყველა რეგიონეს, ქალაქისა და რაიონის მოსახლეობამ, ადგილობრივი თვითმმართველობისა და სამართალდამცავი ორგანოებმა არ უნდა დაუშვან მათ ტერიტორიაზე დივერსიული და ტერორისტული აქტები, უნდა უზრუნველყონ რკინიგზისა და სხვა სახის ტრანსპორტის შეუფერხებელი მუშაობა.

მანიფესტის გამოცემის მეორე დღესვე სადგურ აძიუბასთან ბოროტმოქმედები თავს დაესხნენ სატვირთო მატარებელს, დაჭრეს გამცილებელი, იმავე დღეს გააერეს სარკინიგზო მიმოსვლა ფოთში; 8 აგვისტოს ფოთთან აფეთქეს ჭალადიდის სარკინიგზო ხიდი, გალში გაძარცვის მიზნით გააერეს თბილისიდან და ერევნიდან მოსკოვისაკენ მიმავალი მატარებლები; ცაცხვი - ინგირის მონაკვეთზე რამდენიმე შეიარაღებული პირი თავს დაესხა ერევნიდან რუსეთში მიმავალ სატვირთო მატარებელს, ძარცვაში მონაწილეობდა მოსახლეობა; ხობში სადგურ ხეთასთან შეიარაღებულმა პირებმა გაძარცვეს სატვირთო მატარებლის ორი ვაგონი, იგივე განმეორდა 9 აგვისტოს ინგირში.

რკინიგზის ტრანსპორტზე გავრცელებული დანაშაულობების შედეგად მიყენებული ზარალი უკვე ცხრა მილიარდ მანეთს შეადგენს. ნაღვურდება სახელმწიფო, საზოგადოებრივი და მოქალაქეთა ქონება, სახალხო მეურნეობა და მოქალაქეები ვერ იღებენ არსებობისათვის აუცილებელ პროდუქტებსა და საქონელს. აფხაზეთში, ფოთსა და სამეგრელოს რეგიონში შეუძლებელი ხდება საწვავ - საცხები, სამშენებლო მასალები, კომბინირებული საკვების, ფულის ნიშნების შეტანა. რაც კიდევ უფრო აღრმავებს ქვეყანაში ისედაც დაძაბულ სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობას და საზოგადოებას საყოველთაო ქაოსითა და ანარქიით ემუქრება. მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდა მეზობელი რესპუბლიკა სომხეთი, რომელიც რეგიონში შექმნილი სიტუაციის გამო საქართველოს რკინიგზით ახორციელებს სატრანსპორტო გადაზიდვებსა და მოქალაქეთა გადაყვანას.

რკინიგზის ტრანსპორტზე მოძრაობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის, კანონიერებისა და მართლწესრიგის აღდგენის, ვითარების უსწრაფესი ნორმალიზაციის მიზნით საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოს პრეზიდიუმში ადგენს:

1. საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოს დებულების მე-13 მუხლის მეორე პუნქტის საფუძველზე საქართველოს რესპუბლიკის რკინიგზის ტრანსპორტზე 1992 წლის 15 აგვისტოდან შემოღებულ იქნეს საგანგებო წესები ერთი თვის ვადით.

2. რკინიგზის ტრანსპორტზე საგანგებო წესების განხორციელება დაეკისროს საქართველოს რესპუბლიკის თავდაცვისა და შინაგან საქმეთა სამინისტროების შეიარაღებულ ძალებსა და საქართველოს რკინიგზის სამმართველოს გასამხედროებული დაცვის ნაწილებს.

3. საქართველოს რესპუბლიკის თავდაცვის სამინისტრომ საგანგებო მდგომარეობის შედეგების ლიკვიდაციისათვის მოხმობილი ძალების კოორდინაციისა და თანამოქმედების ორგანიზაციის მიზნით შექმნას ერთიანი ოპერატიული შტაბი, რომელსაც უხელმძღვანელებს თავდაცვის მინისტრის პირველი მოადგილე ა. ცქიტიშვილი. ოპერატიული შტაბის უფროსის მოადგილეებად დაინიშნონ საქართველოს რკინიგზის სამმართველოს უფროსი რ.ვაშაკიძე და შინაგან საქმეთა მინისტრის ერთ - ერთი მოადგილე.

4. რკინიგზის ტრანსპორტზე საგანგებო წესების განხორციელებისათვის მოხმობილმა ძალებმა უზრუნველყონ მატარებლების, ხიდების, გვირაბების, სხვა კომუნიკაციებისა და ობიექტების დაცვა, სამგზავრო და სატვირთო შემადგენლობების გაცილება, რკინიგზის ტრანსპორტზე თავდასხმებისა და სხვა დანაშაულებრივ ხელყოფათა აღკვეთა და თავიდან აცილება. ამ ამოცანის განხორციელებისას სრულად გამოიყენონ საგანგებო წესების შესახებ საქართველოს რესპუბლიკის 1990 წლის 11 დეკემბრის კანონით, აგრეთვე სხვა საკანონმდებლო აქტებით გათვალისწინებული უფლებამოსილებანი.

5. ქალაქებისა და რაიონების ადგილობრივი მმართველობისა და სამართალდაცვის ორგანოებმა მიიღონ ზომები მათ ტერიტორიაზე რკინიგზისა და საავტომობილო ტრანსპორტის შეუფერხებელი მუშაობის თაობაზე საქართველოს რესპუბლიკის მანიფესტის დებულებათა განხორციელებისათვის. ამ მოთხოვნების შეუსრულებლობა გამოიწვევს მკაცრი დისციპლინარული ზომების მიღებას თვით თანამდებობიდან განთავისუფლებამდე.

6. საქართველოს რესპუბლიკის იუსტიციის სამინისტრომ საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოს წარუდგინოს წინადადებები ტრანსპორტზე დანაშაულისათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის გაძლიერების შესახებ.

7. რკინიგზის ტრანსპორტზე საგანგებო წესების შემოღების შესახებ საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოს პრეზიდიუმის დადგენილება დაუყოვნებლივ წარედგინოს სახელმწიფო საბჭოს დასამტკიცებლად.

8. დადგენილება ძალაშია მიღებისთანავე.

საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოს თავმჯდომარე ე. შვეარდნაძე.

1992 წლის 10 აგვისტო.

